

Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022) - Juridische
staat van de persoon

Peer-reviewed author version

WUYTS, Tim (2023) Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2009-2022) -
Juridische staat van de persoon. In: Tijdschrift voor privaatrecht, 2023 (4) , p. 1429 -1470.

Handle: <http://hdl.handle.net/1942/42826>

DEEL I. JURIDISCHE STAAT VAN DE PERSOON

HOOFDSTUK I. NAAM

door Tim WUYTS

AFDELING A. RECHT OP NAAM

1. Het recht op naam wordt erkend als persoonlijkheidsrecht en behelst het recht om de naam te dragen, om desgevallend de verbetering ervan te vorderen, het recht om van derden te eisen dat ze de drager met zijn juiste naam zouden noemen en aanduiden, en ten slotte het recht om op te treden tegen aanmatiging van de naam door derden, d.i. het zonder toestemming gebruiken van de naam door een derde¹. Doordat het een persoonlijkheidsrecht is, raakt het de openbare orde. Hieruit volgt dat een kind het recht heeft op de juiste identiteit en familienaam, waardoor het verbonden wordt met zijn familie. Ingeval dus door welke omstandigheid ook, het kind in de registers van de burgerlijke stand vermeld wordt onder een verkeerde naam, dient er een mogelijkheid te zijn om dit recht te zetten, zowel in het belang van het kind en zijn familie als in het openbaar belang².

2. Het recht op naam geniet ook mensenrechtelijke bescherming (zie o.a. art. 7 (1) en 8 (1) IVRK en art. 8 EVRM). Het EHRM heeft in de besproken periode opnieuw meermaals geoordeeld dat de naamskeuze of de wijziging van naam of voornaam van een fysieke persoon onder het toepassingsgebied valt van artikel 8 EVRM, aangezien de naam en de voornaam het privé-, gezins- en familieleven van een persoon raakt³. Niet iedere weigering van een naamswijziging is evenwel een ongerechtvaardigde inmenging in het privé-, gezins- en familieleven. Er moet een juist evenwicht worden gevonden tussen de concurrerende belangen van het individu en de samenleving in haar geheel⁴. Staten genieten bij de bepaling van de voorwaarden om een naamswijziging toe te laten over een ruime beoordelingsmarge. Beperkingen kunnen worden gerechtvaardigd door het algemeen belang, zoals een accurate registratie van de bevolking, door de middelen te waarborgen om een persoonlijke

¹ P. SENAËVE en C. DECLERCK, *Compendium van het personen- en familierecht* (Leuven: Acco 2022), nr. 268.

² Zie bv. Antwerpen 14 december 2011, *RABG* 2012, 812 en *RTDF* 2013 (samenv.), 323.

³ EHRM 17 februari 2011, nr. 11369/04, *Golemanova/Bulgarije*, §37; EHRM 5 december 2013, nr. 32265/10, *Henry Kismoun/Frankrijk*, §25; EHRM 6 april 2017, mrs. 79885/12, 52471/13 en 52596/13, *A.P., Garçon en Nicot/Frankrijk*, §92; EHRM 11 oktober 2018, nr. 55216/08, *S.V./Italië*, §54.

⁴ EHRM 17 februari 2011, nr. 11369/04, *Golemanova/Bulgarije*, §38; EHRM 5 december 2013, nr. 32265/10, *Henry Kismoun/Frankrijk*, §26.

eigen beweging de verenigbaarheid met de artikelen 5 (1) en 6 (1) AVG had opgeworpen zonder partijen de kans te geven hierover standpunt in te nemen¹¹. Bijgevolg was het recht op verdediging en tegenspraak geschonden. Deze zaak toont niettemin aan dat het recht op naam als vereenzelvigingskenmerk en dus persoonsgegevens ook door de AVG wordt beschermd.

-

AFDELING B. FAMILIENAAM

§ 1. ALGEMEEN

3. De familienaam wordt in de rechtsleer gedefinieerd als het bestanddeel van de naam dat aan verscheidene leden van eenzelfde familie gemeen is en waardoor de leden van deze familie zich onderscheiden van andere families¹². Iedereen heeft een familienaam die wordt opgenomen in de geboorteakte (art. 44, 1° Oud BW). Niemand mag publiekelijk een andere naam dragen dan deze vermeld in de akte van geboorte (art. 370/1 Oud BW).

4. Bij de wet van 8 mei 2014¹³ werd het naamrecht grondig hervormd met als doel de gelijkheid in de toekenning van de naam aan een kind tussen moeder en vader te verankeren in de wet. Daarmee volgde de wetgever een Europese tendens¹⁴ en de ontwikkelingen in de rechtspraak van het EHRM over artikel 8 EVRM¹⁵. De wetgever stelde ook vast dat er een maatschappelijk en politiek draagvlak bestond voor deze ingrijpende wijziging¹⁶. Ondertussen maakte deze hervorming het voorwerp uit van meerdere reparaties¹⁷, onder andere in het licht van rechtspraak van het Grondwettelijk Hof¹⁸. Voorts werden de regels inzake de toekenning van de familienaam aangepast door meerdere wetswijzigingen¹⁹.

¹¹ Brussel (afd. Marktenhof) 8 juni 2022, nr. 2021/AR/606, onuitg.

¹² P. SENAËVE en C. DECLERCK, *Compendium van het personen- en familierecht*, nr. 174.

¹³ Wet 8 mei 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde, BS 26 mei 2014.

¹⁴ MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53-3145/1, 8-9.

¹⁵ EHRM 7 januari 2014, nr. 77/07, *Cusan en Fazzo/Italië*, §67.

¹⁶ MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53-3145/1, 5-6.

¹⁷ Wet 18 december 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Internationaal Privaatrecht, het Consulaire Wetboek, de wet van 5 mei 2014 houdende de vaststelling van de afstamming van de meemoeder en de wet van 8 mei 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde, BS 23 december 2014; wet 25 december 2016 tot wijziging van de artikelen 335 en 335ter van het Burgerlijk Wetboek betreffende de wijze van naamsoverdracht aan het kind, BS 30 december 2016.

¹⁸ GwH 14 januari 2016, nr. 2/2016.

¹⁹ Art. 42-43/1 wet 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing,

Niettegenstaande al deze fundamentele hervormingen en reparaties, is het naamrecht op het tijdstip van redactie van dit overzicht nog steeds niet vrij van ongrondwettigheden (zie bv. *infra* nr. 18)²⁰. Dit bespreek ik als eerste (zie § 2).

Vervolgens werd bij wet van 18 juni 2018²¹ ook de procedure tot wijziging van de familienaam grondig hervormd en werden de betreffende bepalingen overgeheveld naar het Burgerlijk Wetboek (art. 370/1-370/9 Oud BW). Ook deze hervorming maakte inmiddels het voorwerp uit van een reparatie die verduidelijking moest brengen omtrent de procedure voor het verhaal tegen een beslissing tot weigering van de naamswijziging bij de familierechtbank²². Opvallend is de tendens in de rechtspraak sinds deze fundamentele hervorming naar een subjectief recht op naamswijziging (zie *infra* nr. 29). Dit komt aan bod in paragraaf drie van dit hoofdstuk.

Voorts bracht de digitalisering van de burgerlijke stand, die in werking trad op 31 maart 2019²³, ook heel wat wijzigingen met zich mee wat betreft de verbetering van de familienaam, zowel door de ambtenaar van de burgerlijke stand in geval van materiële vergissingen (art. 33-34 Oud BW) en de ambtshalve nietigverklaring van akten (art. 34/1 Oud BW) als de procedure tot verbetering en nietigverklaring van een akte van de burgerlijke stand door de familierechtbank (art. 26 en 35 Oud BW). Dit bespreek ik in hoofdstuk V, dat handelt over de burgerlijke stand.

§ 2. VERKRIJGING

5. De wet bepaalt de wijzen waarop de naam wordt verkregen. De bepalingen inzake de gewone afstamming en adoptie vormen daarvoor nog steeds het aanknopingspunt.

6. Het recht om zijn familienaam te geven valt volgens het EHRM onder artikel 8 EVRM. Zo oordeelde het Hof dat het feit dat de Staat en de samenleving er belang bij hebben het gebruik ervan te regelen niet volstaat om de kwestie van de naam van personen uit te sluiten van het domein van het privé-, gezins- en familieleven, in die zin dat het in zekere mate het

BS 2 juli 2018; art. 168-170 wet 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie, BS 31 december 2018.

²⁰ Vgl. G. VERSCHULDEN, “Meerderjarigen kunnen bij onderzoek naar vaderschap familienaam kiezen”, *Juristenkrant* 11 mei 2022, afl. 449, (4) 5. De auteur geeft terecht aan dat een egalitair naamrecht nog niet voor morgen zal zijn.

²¹ Art. 56-68 wet 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, BS 2 juli 2018.

²² Art. 21-22 wet houdende diverse dringende bepalingen inzake justitie, BS 31 juli 2020.

²³ Art. 2-118 wet 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, BS 2 juli 2018.

recht van het individu omvat met zijn naasten betrekkingen aan te gaan²⁴. Hoewel Staten beschikken over een ruime beoordelingsmarge, moeten zij wel het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie, in samenhang gelezen met het recht op eerbiediging van het privé- en gezinsleven, in acht nemen (art. 8 en 14 EVRM). Dit heeft tot gevolg dat elk onderscheid in behandeling tussen man en vrouw in de naamskeuze strijdig wordt bevonden met het EVRM²⁵.

7. Het Grondwettelijk Hof oordeelde dat het recht om zijn familienaam aan zijn kind door te geven niet als een grondrecht wordt beschouwd²⁶. De toekenning van een familienaam berust volgens het Hof immers in hoofdzaak op overwegingen van sociaal nut. In tegenstelling tot de toekenning van de voornaam wordt zij door de wet bepaald. Volgens het Hof strekt die wet ertoe, enerzijds, de familienaam op een eenvoudige en eenvormige wijze te bepalen en, anderzijds, aan die familienaam een zekere onveranderlijkheid te geven²⁷. Dit belet volgens het Hof echter niet dat ouders er toch een duidelijk en persoonlijk belang bij hebben zeggenschap te hebben in het proces om de familienaam van hun kind te bepalen²⁸.

a. Oorspronkelijke afstamming

1. Gelijktijdig vastgestelde afstammingsband

8. Sinds de hervorming in 2014²⁹ geldt de keuzevrijheid van beide ouders als uitgangspunt voor de verkrijging van de familienaam. Ingeval de afstamming op het tijdstip van de geboorte gelijktijdig komt vast te staan, kunnen de ouders kiezen welke naam het kind draagt. Dit kan ofwel de naam van zijn vader resp. meemoeder, ofwel de naam van zijn moeder, ofwel een familienaam die samengesteld is uit hun twee namen, in de door hen gekozen volgorde met niet meer dan één naam voor elk van hen (art. 335 §1 lid 1 en art. 335ter §1 lid 1 Oud BW).

Aanvankelijk bepaalde artikel 335 §1 lid 2 Oud BW dat als de ouders geen naam hadden gekozen of in geval van onenigheid, het kind de naam van de vader droeg. Tegen laatstgenoemde bepaling werd een beroep tot nietigverklaring ingediend bij het Grondwettelijk Hof. Het Hof oordeelde

²⁴ EHRM 7 januari 2014, nr. 77/07, *Cusan en Fazzo/Italië*, §55.

²⁵ EHRM 7 januari 2014, nr. 77/07, *Cusan en Fazzo/Italië*, §§66-67.

²⁶ GwH 21 oktober 2010, nr. 114/2010, overw. B.5.2. (oorspronkelijke afstamming); GwH 1 maart 2012, nr. 26/2012, overw. B.5.2 (adoptieve afstamming); GwH 6 juni 2019, nr. 95/2019, overw. B.10.1 (oorspronkelijke afstamming).

²⁷ GwH 21 oktober 2010, nr. 114/2010, overw. B.5.1; GwH 1 maart 2012, nr. 26/2012, overw. B.5.1; GwH 24 maart 2022, nr. 48/2022, overw. B.6.

²⁸ GwH 7 februari 2019, nr. 21/2019, RW 2018-19, 1500 noot, overw. B.7.3; GwH 6 juni 2019, nr. 95/2019, overw. B.10.3.

²⁹ *Supra* nr. 4.

dat deze bepaling strijdig was met de artikelen 10, 11 en 11bis lid 1 van de Grondwet en vernietigde vervolgens de bepaling. De gevolgen van de vernietigde bepaling werden tot 31 december 2016 gehandhaafd. Volgens het Hof was het verschil in behandeling vervat in de bestreden bepaling gegrond op het criterium van het geslacht van de ouders. Alleen zeer sterke overwegingen konden volgens het Hof een verschil in behandeling verantwoorden dat uitsluitend op het geslacht is gegrond. Noch de traditie noch de wil om geleidelijk vooruitgang te boeken konden volgens het Hof geacht worden zeer sterke overwegingen te zijn die een verschil tussen vaders en moeders konden verantwoorden wanneer er onenigheid was tussen de vaders en de moeders of er afwezigheid van keuze was, terwijl de doelstelling van de wet er precies in bestond de gelijkheid tussen mannen en vrouwen te verwezenlijken. Het Hof vervolgde door aan te geven dat de bestreden bepaling overigens tot gevolg kon hebben dat de vader van het kind een vetorecht kreeg in het geval dat de moeder van het kind de wil te kennen gaf aan dat kind haar eigen naam of een dubbele naam te geven en de vader het met deze keuze niet eens was³⁰.

-

De wetgever heeft inmiddels deze bepaling gerepareerd³¹. Sinds de reparatie bepaalt artikel 335 §1 lid 2 Oud BW dat in geval van onenigheid of bij afwezigheid van keuze het kind de naam van de vader en de naam van de moeder naast elkaar in alfabetische volgorde draagt met niet meer dan één naam voor elk van hen. Ingeval de vader en de moeder, of een van hen, een dubbele naam dragen, kiest de betrokkene het deel van de naam dat aan het kind wordt doorgegeven. Hetzelfde beginsel is van toepassing bij meemoederschap (art. 335ter §1 lid 2 Oud BW).

-

9. Artikel 12 van de wet van 8 mei 2014³² bevat een overgangsbepaling die toelaat dat ouders of adoptanten, bij een gemeenschappelijke verklaring of bij verklaring van de langstlevende ouder of adoptant van het kind, in geval van vooroverlijden van de andere ouder of adoptant, aan de ambtenaar van de burgerlijke stand vóór 1 juni 2015 kunnen vragen dat hun vóór 1 juni 2014 geboren gemeenschappelijke minderjarige kinderen een gekozen naam krijgen overeenkomstig de

³⁰ GwH 14 januari 2016, nr. 2/2016, *Act.dr.fam.* 2016, 46 noot J. FIERENS = *JT* 2016, 140 noot J. MASSON = *JLMB* 2016, 395 = *RTDF* 2016, 366 = *RW* 2016-17, 179 noot A.-S. VERSWEYVELT = *T.Fam.* 2016, 104 noot I. BOONE = *TJK* 2016, 162 noot A. D'ESPALLIER, overw. B.8.

³¹ Art. 2 wet 25 december 2016 tot wijziging van de artikelen 335 en 335ter van het Burgerlijk Wetboek betreffende de wijze van naamsoverdracht aan het kind, *BS* 30 december 2016.

³² Wet 8 mei 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde, *BS* 26 mei 2014.

nieuwe wet. In de omzendbrief³³ die de nieuwe wetgeving toelicht aan de ambtenaren van de burgerlijke stand wordt er een opdeling gemaakt tussen dubbele namen die deelbaar zijn en samengestelde namen die ondeelbaar zijn en dus steeds in zijn geheel worden overgedragen. Samengestelde namen zijn onder meer namen die reeds vóór de inwerkingtreding van de wet bestonden en namen die resulteren uit een toevoeging van de naam van de adoptant aan die van de geadopteerde naar aanleiding van een gewone adoptie uitgesproken onder het stelsel van de oude wet.

Welnu, in een zaak die aanleiding gaf tot een arrest van het hof van beroep van Brussel van 19 oktober 2019³⁴ wensten de ouders bij gezamenlijke verklaring overeenkomstig artikel 12 van de wet van 8 mei 2014 aan hun beide minderjarige kinderen een van de namen van de moeder toe te voegen. De ambtenaar van de burgerlijke stand weigerde dit bij toepassing van voornoemde omzendbrief. De moeder had immers een samengestelde naam die enkel integraal en zonder enige onderbreking overdraagbaar was. De samengestelde naam was een gevolg van een gewone adoptie van haar grootvader. De ouders stelden, vanuit de vaststelling dat een zeer lange en complexe naam niet in het belang was van hun kinderen, vervolgens een vordering in bij de familierechtbank Brussel die ertoe strekte te horen zeggen voor recht dat de keuze van de naam die zij overeenkomstig artikel 12 van de wet van 8 mei 2014 hebben gemaakt voor hun beide kinderen een dubbele naam was die is samengesteld uit één naam van de moeder en de naam van de vader. De familierechtbank Brussel volgde het oordeel van de ambtenaar van de burgerlijke stand door aan te geven dat een samengestelde naam die niet gesplitst kan worden, niet mag worden verward met een dubbele naam. Tegen dit vonnis gingen de ouders in hoger beroep bij het hof van beroep van Brussel. Het hof oordeelde daarentegen dat de omzendbrief wel degelijk onderscheiden juridische regimes inzake naamgeving creëerde en daarmee een nieuwe regel toevoegde aan de wet die geen steun vond in de tekst van de wet noch in de bedoeling van de wetgever. De wetgever voorzag bovendien zelf in de mogelijkheid tot splitsing van de naam van een gewoon geadopteerde na een nieuwe gewone adoptie (art. 353-1 lid 3 Oud BW), wat erop wees dat de naam na een gewone adoptie wel deelbaar was, hetgeen in tegenspraak was met wat de omzendbrief bepaalde. Vervolgens wees het hof ook op de gevolgen van de omzendbrief. Volgens het hof creëerde de omzendbrief een discriminerend onderscheid in de zin van artikel 11 EVRM tussen ouders waarvan één een samengestelde naam draagt en andere ouderparen die wel kunnen genieten van de wettelijke beperking van de dubbele naam. De omzendbrief vormde ook een ongerechtvaardigde inmenging in hun

³³ Omz. 30 mei 2014 betreffende de wet van 8 mei 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde, BS 30 mei 2014.

³⁴ Brussel (43e k.) 10 oktober 2019, *Act.dr.fam.* 2019, 317.

fundamenteel recht op privé-, gezins- en familielevens in de zin van artikel 8 EVRM, aangezien hun keuzevrijheid arbitrair werd ingeperkt en, ten slotte, de belangen van hun kinderen door de eerste rechter niet in overweging werden genomen. Het hof wees ook op de bedoeling van de wetgever bij de invoering van de dubbele naam, nl. de samenstelling van overdreven lange en complexe namen die nadelig kunnen zijn voor de drager te vermijden door de structuur van de naam tot twee delen te beperken³⁵.

10. Artikel 4 van de reparatiewet van 25 december 2016³⁶ bevat eveneens een overgangsbepaling die tot doel heeft de vastgestelde (zie *supra* nr. 8) ongelijke behandeling die werd gecreëerd door de wet van 8 mei 2014 retroactief ongedaan te maken. Volgens deze bepaling kan de vader of de moeder, bij verklaring die bij de ambtenaar van de burgerlijke stand werd afgelegd vóór 1 juli 2017, ten gunste van de na 31 mei 2014 geboren gemeenschappelijke minderjarige kinderen en onder voorbehoud dat zij geen gemeenschappelijke meerderjarige kinderen hebben op de dag van deze aanvraag, vragen hun de dubbele naam toe te kennen overeenkomstig de bepalingen van deze wet. Welnu, in een zaak die aan de grondslag lag van het vonnis van de familierechtbank Brussel van 26 februari 2018³⁷ had de moeder zonder medeweten van de vader toepassing gemaakt van voornoemde bepaling om hun minderjarig kind een dubbele naam te geven in plaats van de naam van de vader. De vader hekeld deze werkwijze omdat er volgens hem wel een akkoord was over de toekenning van zijn naam. Volgens de vader betrof de wijziging van de familienaam bovendien een fundamentele beslissing van het ouderlijk gezag (art. 374 §1 Oud BW), die door beide ouders had moeten worden getroffen. Aangezien het een conflict van ouderlijk gezag betrof, was de familierechtbank volgens de vader bevoegd om dit conflict te beslechten. Volgens de rechtbank is het van geen belang of de ouders het nu eens waren of niet over de keuze voor de naam van de vader. Ze verklaren beiden het tegenovergestelde. De overgangsbepaling laat toe dat een van beide ouders aan het kind een dubbele naam laat toekennen zonder dat er enig verhaal mogelijk is voor de familierechtbank. De moeder heeft dus gewoon de wet toegepast en de rechtbank is niet bevoegd om uitspraak te doen over de vordering van de vader.

2. Afstammingsband ten aanzien van één ouder

11. Ingeval de afstamming slechts ten aanzien van één ouder vaststaat, draagt het kind de naam van die ouder (art. 335 §2 Oud BW). Dit is ook

³⁵ MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 53-3145/1, 13.

³⁶ Wet 25 december 2016 tot wijziging van de artikelen 335 en 335ter van het Burgerlijk Wetboek betreffende de wijze van naamsoverdracht aan het kind, BS 30 december 2016.

³⁷ Famrb. Brussel (131e k.) 26 februari 2018, *Act.dr.fam.* 2018, 83.

het geval indien de afstamming met succes wordt betwist en het minderjarige kind niet tegelijk een nieuwe afstamming langs die zijde verkrijgt. Ingeval het minderjarige kind de naam draagt van de persoon wiens afstamming met succes werd betwist, verkrijgt het aldus de naam van de andere ouder met wie de afstamming behouden blijft³⁸.

3. Vaststelling dubbelzijdige afstamming na geboorte

12. Reeds vóór de hervorming in 2014 bepaalde artikel 335 §3 Oud BW dat ingeval de afstamming van vaderszijde komt vast te staan na de afstamming van moederszijde, de naam van het kind onveranderd blijft. Hetzelfde geldt indien de afstamming van moederszijde komt vast te staan na de afstamming van vaderszijde. De ouders kunnen evenwel samen, of de overlevende ouder alleen, verklaren in een door de ambtenaar van de burgerlijke stand opgemaakte akte dat het kind ofwel de naam zal dragen van de persoon ten aanzien van wie de afstamming als tweede komt vast te staan, ofwel een naam die samengesteld is uit hun twee namen, in de door hen gekozen volgorde met niet meer dan één naam voor elk van hen.

Deze bepaling maakte in de besproken periode, net als voordien reeds het geval was³⁹, meermaals het voorwerp uit van een prejudiciële vraag. De ouder wiens afstamming eerst vaststaat en die moet instemmen met een naamswijziging naar aanleiding van de vaststelling van de tweede afstammingsband krijgt immers een vetorecht. Ingeval de afstamming daarentegen gelijktijdig was komen vast te staan, had het kind een dubbele naam in alfabetische volgorde verkregen in geval van onenigheid tussen beide ouders⁴⁰. Het hervormde en gerepareerde naamrecht gaf dus opnieuw munitie voor prejudiciële vragen aan het Grondwettelijk Hof. In het bijzonder werd de vraag voorgelegd of dit onderscheid in behandeling, afhankelijk of de afstamming gelijktijdig dan wel opeenvolgend werd vastgesteld, wel bestaanbaar was met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 2 lid 2 IVRK, met de artikelen 10, 11 en 22 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met de artikelen 8 en 14 EVRM, met artikel 5 van het Zevende Aanvullende Protocol bij dat Verdrag, met de artikelen 7, 20, 21 en 23 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en met artikel 7 IVRK.

Het Hof verwees in zijn antwoord eerst naar de redenen die het bij eerdere gelijkaardige zaken had aangehaald, nl. dat de wetgever, gebruikmakend van de hem toekomende beoordelingsbevoegdheid, in het kader van de

³⁸ P. SENAËVE en C. DECLERCK, *Compendium van het personen- en familierecht*, nr. 179.

³⁹ Zie bv. GwH 28 november 1995, nr. 79/95; GwH 7 november 1996, nr. 64/96; GwH 6 november 1997, nr. 68/97; GwH 12 mei 2004, nr. 82/2004; GwH 21 oktober 2010, nr. 114/2010.

⁴⁰ Zie *supra* nr. 8.

afstamming de naamgeving heeft geregeld met inachtneming van zowel het sociale nut om aan die naam een zekere onveranderlijkheid te geven als het belang van degene die de naam draagt. Het is volgens het Hof niet onredelijk te bepalen dat, wanneer het kind de naam van zijn moeder draagt omdat de afstamming van moederszijde eerst werd vastgesteld, de vervanging van die naam door die van de vader enkel nog mogelijk is op voorwaarde dat zowel de vader als de moeder, of een van hen indien de andere overleden is, daartoe een verklaring afleggen bij de ambtenaar van de burgerlijke stand. De wetgever mocht er volgens het Hof immers van uitgaan dat de ouders het best het belang van het kind kunnen beoordelen, tot diens meerderjarigheid of ontvoogding. Het is volgens het Hof evenmin onredelijk dat de wetgever, rekening houdend met het maatschappelijk nut van de bestendigheid van de naam, erin heeft voorzien dat in geval van onenigheid (tussen de vader en de moeder) de reeds aan het kind toegekende naam onveranderd zou blijven, veeleer dan de rechter te laten oordelen⁴¹. Daar voegde het Hof in een later arrest nog aan toe dat de gevolgen van de in het geding zijnde regel des te minder onevenredig zijn aangezien de naamwet van 15 mei 1987⁴² het mogelijk maakt een naamsverandering te verkrijgen en de overheid niet anders zou kunnen dan het verzoek dat iemand tot haar richt om de naam van zijn vader te dragen, als ernstig te beschouwen⁴³. In het arrest van 27 april 2017 voegde het Hof er ook nog aan toe dat de keuze van de wetgever niet onredelijk is, daar de wetgever ervan uit kon gaan dat beide ouders het meest geschikt zijn om het belang van het kind te beoordelen⁴⁴.

Vervolgens oordeelde het Hof dat het nieuwe naamrecht dat voorrang geeft aan de wilsautonomie van de ouders als de afstamming tegelijkertijd komt vast te staan en waarbij wordt bepaald dat bij ontstentenis van overeenkomst het kind een dubbele naam in alfabetische volgorde toegekend krijgt, niet leidt tot een ander besluit omdat in dat geval de ontstentenis van overeenkomst over de naamgeving zich immers voordoet op een ogenblik dat aan het kind nog geen naam werd toegekend. Volgens het Hof is het in die aangelegenheid van belang de naam van een kind vanaf zijn geboorte op een eenvoudige, snelle en eenvormige wijze te bepalen. Het Hof verwijst daarvoor ook naar artikel 7 IVRK, dat bepaalt dat het kind onmiddellijk na de geboorte dient te worden ingeschreven en vanaf de geboorte recht heeft op een naam. Die redenering gaat evenwel niet op ingeval het kind eerst ten aanzien van een van beide ouders een afstammingsband heeft en de tweede afstammingsband pas nadien komt vast te staan. Het kind heeft dan reeds een naam en de onenigheid of de

⁴¹ GwH 7 november 1996, nr. 64/96, overw. B.3.2.-B.4.

⁴² Wet 15 mei 1987 betreffende de namen en voornamen, BS 10 juli 1987 zoals vervangen door art. 370/1 e.v. Oud BW m.i.v. 31 maart 2019.

⁴³ GwH 12 mei 2004, nr. 82/2004, overw. B.6.

⁴⁴ GwH 27 april 2017, nr. 50/2017, overw. B.7.2.

ontstentenis van een overeenkomst over de naam doet zich slechts later voor, namelijk wanneer de afstamming ten aanzien van de tweede ouder wordt vastgesteld. In dat geval kan het kind volgens het Hof al geruime tijd de naam hebben gedragen van de ouder ten aanzien van wie de afstamming eerst werd vastgesteld. Het is dan ook redelijk verantwoord dat de wetgever, rekening houdend met het maatschappelijk nut van de bestendigheid van de naam en met het belang van het kind, erin heeft voorzien dat de reeds toegekende naam in dat geval slechts kan worden gewijzigd met instemming van beide ouders, die samen het meest geschikt kunnen worden geacht om het belang van het kind te beoordelen, zodat die naam bij onenigheid onveranderd blijft⁴⁵. Terloops merkt het Hof nog op dat de in het geding zijnde bepaling op gelijke wijze van toepassing is op zowel de vader als de moeder en zij dus niet anders worden behandeld wat betreft het recht om hun familienaam over te dragen op hun kind⁴⁶.

Het Hof kwam tot dezelfde bevinding in het antwoord op de prejudiciële vraag over de bestaanbaarheid van artikel 335 §3 Oud BW met de artikelen 10, 11, 22 en 22bis van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met de artikelen 8 en 14 EVRM, met artikel 5 van het Zevende Aanvullend Protocol bij dat Verdrag, met de artikelen 7, 20, 21 en 23 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en met artikel 7 IVRK, in zoverre het de ouder die als enige het ouderlijk gezag uitoefent niet toelaat om als enige de naam van het kind te wijzigen nadat de tweede afstamming is komen vast te staan, zonder het akkoord van de andere ouder in die zin, terwijl hij dat recht wel heeft wanneer de andere ouder overleden is. Volgens het Hof is de wijziging van de naam van het kind geen beslissing die onder het ouderlijk gezag valt. Wegens het belang van de wijziging van de naam van het kind, is de wetgever ervan uitgegaan dat die het akkoord van beide ouders vereist. Alleen ingeval een van beide ouders is overleden, kan de andere ouder, als enige, een verklaring in die zin bij de ambtenaar van de burgerlijke stand afleggen. Dat is niet zonder redelijke verantwoording, aldus het Hof, gelet op de banden die de ouder die het ouderlijk gezag niet uitoefent, nog kan hebben met zijn kind⁴⁷.

De toetsing aan de artikelen 7, 20, 21 en 23 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, in samenhang gelezen met de artikelen 10, 11 en 22 van de Grondwet, werd bij beide prejudiciële vragen door het Hof verworpen omdat het oordeelde dat dit enkel onderzocht kan

⁴⁵ GwH 7 februari 2019, nr. 21/2019, RW 2018-19, 1500 noot, overw. B.8.4; GwH 6 juni 2019, nr. 95/2019, overw. B.11.4.

⁴⁶ GwH 7 februari 2019, nr. 21/2019, RW 2018-19, 1500 noot, overw. B.8.4; GwH 6 juni 2019, nr. 95/2019, overw. B.11.4.

⁴⁷ GwH 6 juni 2019, nr. 95/2019, overw. B.21.2.

worden indien de in het geding zijnde bepaling het Unierecht ten uitvoer legt, hetgeen volgens het Hof te dezen niet het geval was⁴⁸.

13. Het Hof werd opnieuw bevraagd over de verenigbaarheid van artikel 335 §3 Oud BW met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 2 lid 2 IVRK en met de artikelen 10, 11 en 22 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met de artikelen 8 en 14 EVRM, artikel 5 van het Zevende Aanvullend Protocol bij dat Verdrag, de artikelen 7, 20, 21 en 23 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en artikel 7 IVRK⁴⁹, ditmaal na de wijziging ervan bij de wetten van 18 juni 2018⁵⁰ en 21 december 2018⁵¹. Volgens het Hof hadden deze wijzigingen geen gevolgen voor het onderwerp van de prejudiciële vraag en evenmin in de voorgelegde zaak. Het Hof beantwoordde om dezelfde redenen als in arrest 95/2019 de prejudiciële vraag negatief⁵².

14. De familierechtbank van Hasselt oordeelde in een zaak waarbij de vader een vordering tot naamsverandering instelde van het door hem erkende kind dat zij hiertoe niet bevoegd was. Hoewel de moeder akkoord ging met de erkenning van het kind door de biologische vader na de opmaak van de geboorteakte, kon zij niet worden gedwongen om akkoord te gaan met een naamswijziging, met andere woorden, de dubbele achternaam kan niet worden afgedwongen. Het feit dat de moeder daar niet mee akkoord ging, maakte volgens de rechtbank geen misbruik uit van haar recht, noch maakte dit een vetorecht uit in hoofde van de moeder, noch een schending van de artikelen 7 en 8 IVRK⁵³.

15. Het hof van beroep van Brussel moest zich uitspreken over een onderzoek naar vaderschap ingesteld na het overlijden van de vader (*post mortem*) en het verzoek om een partij te machtigen aan de ambtenaar van de burgerlijke stand te vragen bij akte vast te stellen dat een kind een andere naam zal dragen dan zijn huidige naam⁵⁴. Het hof van beroep oordeelde dat de hoven en rechtbanken in beginsel geen rechtsmacht hebben om zich over een naamsverandering uit te spreken en evenmin een partij kunnen machtigen aan de ambtenaar van de burgerlijke stand te vragen bij akte vast

⁴⁸ GwH 6 juni 2019, nr. 95/2019, overw. B.5.2 en B.18.

⁴⁹ Zie Famrb. Namen (afd. Namen) (2e k.) 8 januari 2020, *RTDF* 2020, 214.

⁵⁰ Art. 42 wet 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, *BS* 2 juli 2018.

⁵¹ Art. 114 en 168 wet 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie, *BS* 31 december 2018.

⁵² GwH 1 oktober 2020, nr. 131/2020, *RABG* 2021, 378, overw. B.4 en B.5. Zie ook GwH 7 mei 2020, nr. 64/2020, overw. B.5.

⁵³ Famrb. Limburg (afd. Hasselt) (6Ae k.) 20 september 2019, *Limb.Rechtsl.* 2019, 334.

⁵⁴ Brussel (42^e k.) 20 januari 2015, *T.Fam.* 2016, 11 noot L. VAN DEUN.

te stellen dat een kind een andere naam zal dragen dan zijn huidige naam. Bovendien wees het hof erop dat de huidige procedure van vaststelling van vaderschap niets te maken heeft met de mogelijkheden tot naamswijziging vervat in artikel 335 Oud BW, die een vordering tot betwisting beogen. Dit belet niet dat thans de langstlevende ouder wel bij de ambtenaar van de burgerlijke stand binnen het jaar na het in kracht van gewijsde treden van het vonnis of arrest dat de dubbelzijdige afstamming vaststelt, een verklaring tot naamswijziging kan afleggen (art. 335 §3, lid 2 en 3 Oud BW).

4. Succesvolle betwisting van een afstammingsband

16. In geval van een succesvolle betwisting van een afstammingsband zonder (gelijktijdige) vaststelling van een nieuwe afstammingsband tijdens de minderjarigheid, verkrijgt het kind de naam van de ouder met wie de afstamming nog vaststaat (art. 335 §2 Oud BW en art. 335ter §2 Oud BW).

5. Nieuwe afstammingsband

17. Luidens artikel 335ter §2 lid 1 Oud BW blijft de naam van het kind onveranderd ingeval de afstamming van meemoederszijde komt vast te staan na de afstamming van moederszijde. Overeenkomstig artikel 335ter §2 lid 4 Oud BW neemt de rechter bij wijziging van de afstamming van meemoederszijde tijdens de minderjarigheid van het kind als gevolg van een vordering tot betwisting van de afstamming op grond van artikel 325/7, §§3 en 4 Oud BW, akte van de nieuwe naam van het kind die in voorkomend geval is gekozen door de ouders met inachtneming van de in artikel 335ter §1 vervatte regels (vgl. *supra* nr. 8). Het hof van beroep van Gent⁵⁵ moest zich uitspreken over een zaak waarbij na een lange voorgeschiedenis de beweerde meemoeder uiteindelijk een vordering tot betwisting van een erkenning gedaan door een andere vrouw met instemming van de moeder (zgn. 2-in-1-vordering) instelde. De beweerde meemoeder vorderde ook de wijziging van de naam van het kind. Na het hoger beroep tegen de vaststelling van de afstamming ten aanzien van de beweerde meemoeder te hebben afgewezen, moest het hof zich buigen over de vraag of een naamswijziging naar aanleiding van de vervanging van de afstammingsband langs meemoederszijde wel mogelijk was.

Als verweer werd *ten eerste* opgeworpen dat de vordering van de meemoeder was gesteund op de artikelen 327/1 §1 en 330 §1 Oud BW, die niet worden vermeld in artikel 335ter §2 lid 4 Oud BW. Het hof bracht daartegenin dat zelfs indien de vordering van de meemoeder daarop zou berusten, de beoordeling ten gronde van die vordering de in de artikelen

⁵⁵ Gent (11e k.) 28 januari 2021, RW 2021-22, 208.

327/7 §4 en 330 §4 Oud BW bedoelde voorwaarden behelst (zgn. 2-in-1-vordering). Bijgevolg is artikel 335ter §2 lid 4 Oud BW wel van toepassing.

Ten tweede werd aangevoerd dat indien wordt geoordeeld dat op grond van artikel 335 §1 Oud BW de naam van het kind gewijzigd zou worden, er sprake is van een ongelijkheid tussen artikel 335ter §2 lid 1 Oud BW en artikel 335ter §2 lid 4 Oud BW en een prejudiciële vraag zich opdringt. Zowel de rechtbank als het hof oordeelden echter dat er geen verplichting bestaat tot het stellen van prejudiciële vraag ingeval de rechtbank oordeelt dat een bepaling uit titel II van de Grondwet klaarblijkelijk niet geschonden is (art. 26 §2 Bijzondere Wet op het Grondwettelijk Hof). Dit laatste is het geval aangezien in beide gevallen in een keuzerecht van de moeder en de meemoeder is voorzien volgens gelijkaardige regels. Volgens het hof staat het gegeven dat (enkel) in het geval bedoeld in artikel 335ter §1 Oud BW is voorzien in een regel die van toepassing is in geval van onenigheid over de keuze, daaraan niet in de weg. In die optiek oordeelde de eerste rechter volgens het hof terecht dat, gelet op artikel 335ter §2 lid 4 Oud BW, artikel 335ter §1 Oud BW toepassing diende te krijgen én, gelet op de onenigheid tussen de moeder en meemoeder, het kind de naam van de moeder en de naam van de meemoeder naast elkaar in alfabetische volgorde dient te dragen.

6. Meerderjarige kinderen

18. Luidens artikel 335 §4 lid 2 Oud BW neemt de rechter bij de vaststelling van een nieuwe afstammingsband langs vaderszijde als gevolg van een vordering tot betwisting van de afstamming op grond van de artikelen 318 §§5 en 6 Oud BW akte van de nieuwe naam van het kind die laatstgenoemde heeft gekozen, in voorkomend geval met inachtneming van de in artikel 335 §1 Oud BW vervatte regels.

Deze bepaling werd in het Oud Burgerlijk Wetboek ingeschreven bij de wet van 21 december 2018⁵⁶ om tegemoet te komen aan het arrest van het Grondwettelijk Hof van 27 april 2017 (nr. 50/2017)⁵⁷. Het Grondwettelijk Hof oordeelde in voornoemd arrest dat artikel 335 §3 Oud BW, zoals dat artikel luidde vóór de vervanging ervan bij artikel 2 van de wet van 8 mei 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schond.

⁵⁶ Art. 114 wet 21 december 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie, BS 31 december 2018.

⁵⁷ MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3303/1, 12-16.

In de rechtsleer verscheen kritiek op deze reparatie omdat de wetgever helemaal niet tegemoet kwam aan het voornoemde arrest van het Grondwettelijk Hof⁵⁸. De wetgever breidde weliswaar de mogelijkheid van de rechter om naar aanleiding van de vaststelling van een nieuwe afstammingsband akte te nemen van de nieuwe naam uit van minderjarige kinderen (art. 335 §3 lid 4 Oud BW) naar meerderjarige kinderen (art. 335 §4 lid 2 Oud BW)⁵⁹. Deze mogelijkheid werd echter beperkt tot zogenaamde 2-in-1-vorderingen zoals bij minderjarige kinderen. Dit heeft tot gevolg dat enkel indien de beweerde vader een procedure tot betwisting en (tegelijk) vaststelling van het vaderschap instelt (art. 318, §§5 en 6 Oud BW), het meerderjarige kind over de mogelijkheid tot naamskeuze beschikt. Een 2-in-1-vordering kan immers enkel ingeleid worden door de beweerde vader of de beweerde meemoeder, maar niet door het kind zelf⁶⁰. In de zaak die aan de grondslag lag van het voornoemde arrest van het Grondwettelijk Hof had de Luikse familierechtbank de vorderingen van een meerderjarig kind tot betwisting van het vaderschap van de echtgenoot (art. 318 Oud BW) en tot gerechtelijke vaststelling van het vaderschap van de biologische vader (art. 322 iuncto 324 Oud BW) gegrond verklaard. Dit is geen 2-in-1-vordering⁶¹. Beide vorderingen uitgaande van het kind zullen wellicht zoals in de geannoteerde zaak zijn samengevoegd wegens samenhang. Bijgevolg heeft de wetgever de ongrondwettigheid niet weggewerkt⁶².

Merk ook op dat het Grondwettelijk Hof de administratieve procedure van naamswijziging, die als enige mogelijkheid overbleef voor het meerderjarige kind in het voornoemde arrest, als ‘niet van dien aard’ heeft beschouwd dat het Hof het aangevoerde verschil in behandeling redelijkerwijze kan verantwoorden omdat die mogelijkheid per definitie ‘hypothetisch’ blijft⁶³. Ondertussen is de oude naamwetgeving vervangen door de artikelen 370/1 tot en met 370/9 Oud BW en is er in het kader van de verhaalprocedure voor de familierechtbank sprake van een subjectief recht⁶⁴ op naamswijziging in geval van ernstige redenen (art. 370/9 §3 lid

⁵⁸ I. BOONE, “Recente ontwikkelingen in het afstammingsrecht en het naamrecht (2017-2019)”, in I. Boone en C. Declerck (eds.), *Themis personen- en familierecht nr. 111* (Brugge: die Keure 2020), (1) 34 nr. 73.

⁵⁹ MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3303/1, 15-16.

⁶⁰ Vgl. G. VERSCHULDEN, “Partiële reparatie van het afstammings- en naamrecht. Commentaar bij de titels 3 en 4 van de wet van 21 december 2018”, *T.Fam.* 2019, (61) 75 nr. 32.

⁶¹ G. VERSCHULDEN, *T.Fam.* 2019, (61) 73 nr. 28.

⁶² G. VERSCHULDEN, *T.Fam.* 2019, (61) 75 nrs. 33 en 36; I. BOONE, in I. Boone en C. Declerck (eds.), *Themis personen- en familierecht nr. 111*, (1) 34 nr. 73.

⁶³ GwH 27 april 2017, nr. 50/2017, overw. B.10.2.

⁶⁴ I. BOONE, in I. Boone en C. Declerck (eds.), *Themis personen- en familierecht nr. 111*, (1) 42-43. Zie bv. Gent (11e k.) 8 oktober 2020, *T.Not.* 2021, 264; Famrb. Limburg (afd. Hasselt) 4 juli 2019, nr. 19/266/B, onuitg.; Famrb. Oost-Vlaanderen (afd. Gent) 17 oktober 2019, nr.

1 Oud BW). Onder “ernstige redenen” kan mijns inziens de vaststelling van de afstamming ten aanzien van de biologische vader worden begrepen⁶⁵.

Bovendien zou de administratieve procedure van naamswijziging volgens het Grondwettelijk Hof noch bijdragen tot het maatschappelijk nut dat erin bestaat aan die naam een zekere onveranderlijkheid te verzekeren, noch in het belang zijn van de persoon die een naamswijziging wenst, aangezien het meerderjarige kind dat het vaderschap met succes heeft betwist en ermee zou hebben ingestemd de naam van zijn moeder te dragen en vervolgens na die procedure het recht zou verkrijgen om de naam van zijn biologische vader te dragen, zou zijn onderworpen aan twee opeenvolgende naamsveranderingen om de naam te kunnen dragen die hij wenst⁶⁶. Dit argument gaat mijns inziens vandaag nog steeds op.

19. Het hof van beroep van Brussel stelt in een arrest van 1 oktober 2020⁶⁷ terecht vast dat artikel 335 §4 Oud BW geen rechtsgrond biedt voor een naamskeuze ingeval het meerderjarige kind zelf een vordering tot betwisting en een afzonderlijke vordering tot vaststelling van het vaderschap instelt.

Om een nieuwe prejudiciële vraag te vermijden, onderzoekt het hof van beroep de toepassingsvoorwaarden van artikel 26 §4 lid 2, 2° van de Bijzondere Wet op het Grondwettelijk Hof. Dit artikel bepaalt dat een rechtscollege geen prejudiciële vraag aan het Grondwettelijk Hof hoeft te stellen ingeval het van oordeel is dat uit een arrest van het Grondwettelijk Hof blijkt dat de bepaling uit titel II van de Grondwet klaarblijkelijk is geschonden⁶⁸.

Na te hebben vastgesteld dat de feiten die aan de grondslag liggen van het arrest van het Grondwettelijk Hof van 27 april 2017 gelijkaardig zijn als deze waarover het hof van beroep zich moet buigen en te hebben vastgesteld dat artikel 335 §4 Oud BW niet aan de eisen van het aangehaalde arrest van het Grondwettelijk Hof tegemoetkomt, oordeelt het hof van beroep terecht dat (thans) artikel 335 §4 Oud BW nog steeds de Grondwet schendt. Bijgevolg verleent het hof van beroep akte van de door

19/566/A, onuitg.; Famrb. West-Vlaanderen (afd. Brugge) 19 juni 2020, *RW* 2020-21, 233 noot.

⁶⁵ Vgl. met wat het Hof eerder zelf oordeelde, *supra* [nr. 12](#).

⁶⁶ GwH 27 april 2017, nr. 50/2017, overw. B.10.2.

⁶⁷ Brussel 1 oktober 2020, *Act.dr.fam.* 2021, 61 noot J. FIERENS = *JLMB* 2021, 444 noot J. SAUVAGE = *RNB* 2020, 880 noot J. MASSON = *RTDF* 2020, 1025 noot G. MATHIEU = *TJK* 2021, 251 noot T. WUYTS.

⁶⁸ Zie ook Famrb. Namen (afd. Namen) (2e k.) 5 februari 2020, *RTDF* 2020, 224; *in casu* ging het om een gerechtelijk onderzoek naar vaderschap ingesteld tegelijkertijd met een betwisting van de vaderlijke erkenning.

het meerderjarige kind gekozen familienaam, namelijk de naam van zijn biologische vader. In dezelfde zin oordeelde ook de familierechtbank van Namen⁶⁹.

20. Ondertussen werd het Grondwettelijk Hof bevestigd over de verenigbaarheid van artikel 335 §4 Oud BW, in samenhang gelezen met het arrest van het Grondwettelijk Hof nr. 50/2017 van 27 april 2017, met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre zij een verschil in behandeling doen ontstaan tussen, enerzijds, het meerderjarige kind van wie de afstamming van vaderszijde wordt gewijzigd in het kader van een vordering tot betwisting en gelijktijdige vaststelling van de afstammingsband van vaderszijde en, anderzijds, het meerderjarige kind van wie de afstamming van vaderszijde voor de eerste maal wordt vastgesteld na de afstamming van moederszijde, na afloop van een vordering tot vaststelling van de afstammingsband van vaderszijde. In het eerste geval kan het kind kiezen om de naam van zijn biologische vader te dragen, terwijl in het tweede geval dit niet mogelijk is en er bijgevolg een administratieve procedure van naamsverandering moet worden ingesteld waarvan de uitkomst onzeker is en die tijd en geld kost.

Het Hof stelt vooreerst vast dat de wetgever bij de wijziging door de wet van 21 december 2018 niet tegemoet is gekomen aan de situatie die was beoogd in het arrest nr. 50/2017, namelijk die van het meerderjarige kind dat met succes tegelijkertijd een vordering instelt tot betwisting van het vaderschap en tot onderzoek naar het vaderschap⁷⁰. Voorts wijst het Hof op het onderscheid met eerdere prejudiciële vragen. In de zaak die werd voorgelegd aan het Hof ging het niet om een wijziging na afloop van een procedure tot betwisting van het vaderschap en tot onderzoek naar het vaderschap, maar over de situatie waarin de afstamming langs vaderszijde voor de eerste maal wordt vastgesteld na de afstamming van moederszijde.

Het Hof stelt verder vast dat bij de wijziging van artikel 335 §4 Oud BW in 2018 de wetgever zich niet beperkte tot de zaak die aanleiding had gegeven tot arrest nr. 50/2017, namelijk de situatie waarbij het meerderjarige kind van wie de afstamming van vaderszijde wordt gewijzigd, tot dan de naam van zijn vermoedelijke vader droeg. De mogelijkheid om van naam te veranderen bestaat immers los van de naam die het kind tot dan toe droeg. Het kan gebeuren dat een kind ten aanzien van wie zowel de afstamming van moederszijde als de afstamming van vaderszijde zijn vastgesteld, de naam van zijn moeder draagt. Het kind zou in dat geval na afloop van een procedure tot betwisting van het vaderschap en tot onderzoek naar het vaderschap ervoor kunnen kiezen de naam van zijn biologische vader te dragen in plaats van die van zijn moeder of te

⁶⁹ Famrb. Namen (afd. Namen) (2e k.) 4 december 2019, *RTDF* 2020, 202.

⁷⁰ GwH 24 maart 2022, nr. 48/2022, overw. B.3.2.

vermelden naast de naam van zijn moeder, ten aanzien van wie de afstamming nochtans niet is gewijzigd. Welnu, in die situatie laat de wetgever volgens het Hof de wens van het kind om de naam van zijn biologische vader te dragen dus primeren op het maatschappelijk nut dat aan de naam een zekere bestendigheid wordt gegarandeerd zonder rekening te houden met het feit dat de naam die het kind tot dan droeg, blijft overeenstemmen met een werkelijke afstamming. Als de wetgever dit toelaat, kan dat niet anders zijn in het geval waarin de afstamming van vaderszijde voor de eerste maal wordt vastgesteld na de afstamming van moederszijde. Het maatschappelijk nut dat aan de naam een zekere bestendigheid wordt gegarandeerd, kan niet in het ene geval wel primeren en in het andere niet, aldus het Hof. Het criterium waarop het verschil in behandeling berust, is bijgevolg niet pertinent gelet op het onderwerp van de maatregel en het doel van de wetgever om rekening te houden met zowel de wens van het meerderjarige kind om de naam van zijn biologische vader te dragen als het garanderen van een zekere bestendigheid aan de naam wanneer die blijft overeenstemmen met een werkelijke afstamming⁷¹.

Het Hof concludeert dat artikel 335 §4 Oud BW de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt in zoverre het het meerderjarige kind dat met succes een vordering tot onderzoek naar het vaderschap heeft ingesteld, niet toestaat de naam van zijn biologische vader te dragen, als enige naam of vermeld naast die van zijn moeder.

b. Adoptieve afstamming

21. Bij de wet van 8 mei 2014⁷² werd ook in het adoptierecht de keuzevrijheid inzake de familienaam vooropgesteld, waardoor niet langer de naam van de mannelijke adoptant bij voorrang wordt doorgegeven en het onderscheid tussen twee adoptanten van gelijk geslacht en twee adoptanten van verschillend geslacht werd weggewerkt⁷³.

In tegenstelling tot het gewone naamrecht (art. 335 §1 lid 3 Oud BW) is er niet in een regeling voorzien bij van onenigheid of afwezigheid van keuze. In dat geval kan de adoptie niet plaatsvinden. In het adoptievonnis moet in voorkomend geval immers melding gemaakt worden van de verklaring waarmee de adoptanten hun keuze inzake familienaam van de adoptandus

⁷¹ GwH 24 maart 2022, nr. 48/2022, overw. B.10.2.

⁷² Art. 4-10 wet 8 mei 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht van het kind aan de geadopteerde, BS 26 mei 2014.

⁷³ Dit laatste onderscheid werd nochtans niet strijdig bevonden met art. 10 en 11 Gw., zie GwH 1 maart 2012, nr. 26/2012, *T.Fam.* 2012, 186 noot A. QUIRYNEN = RW 2011-12 (samenv.), 1569 = *RTDF* 2012 (samenv.), 373 noot.

te kennen geven (art. 353-1 lid 4, art. 353-2 §1 lid 5 en art. 356-2 lid 4 Oud BW)⁷⁴.

22. Een ander beginsel dat werd overgenomen uit het gewone naamrecht is de eenheid van familienaam (zie art. 335*bis* Oud BW). Zowel bij gewone adoptie als bij volle adoptie geldt de naam die de adoptanten hebben gekozen ook voor de later door hen geadopteerde kinderen (art. 353-4*bis* lid 1 en 356-2 lid 5 Oud BW). Bij volle adoptie geldt dit ook voor de kinderen van wie de gewone afstammingsband later ten aanzien van de adoptanten komt vast te staan (art. 356-2 lid 5 Oud BW). Ingeval de adoptanten reeds samen een kind met een gewone afstammingsband hebben, krijgt hun adoptief kind noodzakelijk de naam die zijn broer of zus op dat ogenblik heeft (art. 335*bis* en art. 335*ter* §4 Oud BW)⁷⁵.

Bij gewone adoptie heeft de wetgever⁷⁶ daarop een uitzondering ingeschreven omdat de absolute toepassing van de eenheid van naam in strijd was met het concept van de gewone adoptie zelf, volgens welk de adoptiekinderen bepaalde juridische banden met hun oorspronkelijke familie behouden. Bepaalde mogelijkheden voor naamkeuze pasten binnen die filosofie, aangezien zij de adoptieouders de mogelijkheid boden om de oorspronkelijke naam van de geadopteerde te behouden of een van hun namen toe te voegen. In deze specifieke gevallen zou het volgens de wetgever dus de bedoeling zijn van de ouders de situatie van elk van hun geadopteerde kinderen te individualiseren en heeft de eenheid van naam geen bestaansreden⁷⁷. Luidens artikel 353-4*bis* lid 2 Oud BW is de eenheid van naam om die reden niet van toepassing wanneer de adoptanten een naam aan een geadopteerd kind toekennen overeenkomstig de artikelen 353-1 lid 3, 353-2 §1 lid 2 tot 4, en 353-3 Oud BW. Voornoemde bepalingen regelen de hypothese waarbij de eerst geadopteerde op verzoek van de adoptant(en) zijn naam behouden heeft, voorafgegaan of gevolgd door de naam van (een van) de adoptant(en)⁷⁸.

§ 3. VERANDERING

⁷⁴ P. SENAËVE en C. DECLERCK, *Compendium van het personen- en familierecht*, 82 nr. 200.

⁷⁵ P. SENAËVE en C. DECLERCK, *Compendium van het personen- en familierecht*, 82 nr. 201.

⁷⁶ Zie art. 68 wet 6 juli 2017 houdende vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van bepalingen van burgerlijk recht en van burgerlijk procesrecht alsook van het notariaat, en houdende diverse bepalingen inzake justitie, BS 24 juli 2017.

⁷⁷ MvT, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2259/1, 73.

⁷⁸ De wet tot openstelling van de adoptie voor paren van hetzelfde geslacht was deze hypothese bij een adoptie door de echtgenoot of samenwonende partner van hetzelfde geslacht uit het oog verloren. Het Grondwettelijk Hof oordeelde dat deze leemte strijdig was met art. 10 en 11 Gw.: GwH 16 september 2010, nr. 104/2010, *T.Fam.* 2011, 88 noot G. VERSCHULDEN = *NJW* 2011, 92 noot CD.

23. De bepalingen van de oude Naamwet⁷⁹ werden bij de wet van 18 juni 2018⁸⁰ opgenomen in het Oud Burgerlijk Wetboek (art. 370/1-370/9 Oud BW)⁸¹. Sindsdien wordt uitdrukkelijk bepaald dat namen en voornamen slechts gewijzigd of verbeterd kunnen worden op de wijze en in de gevallen bepaald door de wet (art. 370/1 lid 2 Oud BW). Het beginsel blijft dus de onveranderlijkheid (vastheid) van de naam⁸². Dit volgt ook uit de bedoeling van de wetgever⁸³. Als eerste komt de voornaamswijziging aan bod. Daarna wordt dieper ingegaan op de wijziging van de familienaam. De verbetering van de familienaam wordt verderop behandeld⁸⁴.

a. Voornamen

24. Luidens artikel 370/4 Oud BW kan de ambtenaar van de burgerlijke stand, na controle van de gerechtelijke antecedenten van de betrokkene, de voornaamswijziging toestaan indien de gevraagde voornamen geen aanleiding geven tot verwarring en de verzoeker of derden niet kunnen schaden (art. 370/4 §2 lid 1 Oud BW). Ingeval de ambtenaar van de burgerlijke stand de voornaamswijziging weigert toe te staan, kan de betrokkene, overeenkomstig artikel 370/4 §2 Oud BW een vordering instellen via een verzoekschrift dat wordt gericht aan de familierechtbank (art. 370/9 §1 lid 2 Oud BW). De procedure van het eenzijdig verzoekschrift is van toepassing (art. 370/9 §1 lid 3 Oud BW). De (voor)naamsverandering is een subjectief recht geworden, waarover de rechterlijke macht zich kan uitspreken met volle rechtsmacht⁸⁵. De familierechtbank beoordeelt of de wettelijke voorwaarden zijn vervuld en kan de vordering bijvoorbeeld afwijzen indien dit, gelet op de gerechtelijke antecedenten van de verzoeker, de identificatie en de uitvoering van de veroordelingen zou bemoeilijken⁸⁶. De veroordeling moet dus wel een

⁷⁹ Wet 15 mei 1987 betreffende de namen en voornamen, *BS* 10 juli 1987.

⁸⁰ Art. 56-68 wet 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, *BS* 2 juli 2018.

⁸¹ In de periode van 1 augustus 2018 t.e.m. 30 maart 2019 stonden de gewijzigde bepalingen tevens in de Naamwet van 15 mei 1987. Met ingang van 31 maart 2019, het tijdstip waarop de hervorming van de burgerlijke stand in werking trad, zijn de bepalingen van art. 370/1 e.v. Oud BW met dezelfde inhoud van toepassing en werd de Naamwet opgeheven.

⁸² Zie wat de familienaam betreft: Gent (11e k.) 8 oktober 2020, *RW* 2021-22, 215 noot; Brussel (42e k.) 9 maart 2021, nr. 2020/FA/344, onuitg.; Brussel (42e k.) 16 maart 2021, nr. 2020/FA/510, onuitg.; Gent 20 mei 2021, *T.Not.* 2022, 300; Famrb. Antwerpen (afd. Antwerpen) (AF1 k.) 1 april 2019, nr. 18/3271/B, onuitg.; Famrb. West-Vlaanderen (afd. Brugge) 19 juni 2020, *RW* 2020-21, 233; zie wat de voornaam betreft: Famrb. Antwerpen (afd. Antwerpen) (AF1 k.) 20 januari 2020, nr. 19/2865/B, onuitg.

⁸³ MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-2919/1, 29.

⁸⁴ Zie *infra* nr. 27.

⁸⁵ Famrb. Antwerpen (afd. Antwerpen) (AF1 k.) 18 november 2019, nr. 19/1053/B, onuitg.

⁸⁶ Famrb. Antwerpen (afd. Antwerpen) 18 november 2019, nr. 19/1053/B, onuitg.: *in casu* ging het om een veroordeling tot een beroepsverbod dat op het ogenblik van het verzoek nog

zekere ernst vertonen. Enkel definitieve veroordelingen voor zware of voor specifieke misdrijven zoals aanmatiging van naam of oplichting zouden een voornaamswijziging in de weg kunnen staan⁸⁷.

Sommige door de ouders gekozen voornamen werden bij de aangifte van de geboorte door de ambtenaar van de burgerlijke stand geweigerd omdat ze traditioneel een voornaam waren die werd gegeven aan een persoon van het andere geslacht dan dat van het aangegeven kind. De familierechtbank van Antwerpen stelde vast dat in de hedendaagse maatschappelijke realiteit het in vele gevallen onmogelijk is geworden om iemands geslacht af te leiden uit diens voornaam⁸⁸. Vandaag kunnen veel voornamen zowel voor een man als een vrouw worden gebruikt. Nog meer voornamen waren volgens de rechtbank in België voorheen onbekend en gaven op het eerste gezicht geen indicatie van het geslacht van een persoon. Daarnaast stelde de rechtbank vast dat uit de gepubliceerde statistieken bleek dat er tal van vrouwenamen in terug te vinden zijn die traditioneel enkel voor mannen werden gebruikt en omgekeerd (bv. Witse, Rony, Alec, Lucas enz.). Voorts zijn er heel wat voornamen afkomstig uit andere landen, werelddelen en culturen waar moeilijk kan worden nagegaan of ze gebruikelijk aan mannen dan wel vrouwen worden gegeven. De rechtbank wijst verder ook nog op de nieuwe transgenderwetgeving en de in verschillende wetteksten opgenomen genderneutraliteit en concludeert dat in het licht van al deze maatschappelijke ontwikkelingen niet kan worden ingezien op welke wijze een voornaam die, omdat deze gebruikelijk als een mannennaam wordt beschouwd, tot onoverkomelijke verwarring zou leiden indien deze wordt toegekend aan een vrouw. De rechtbank kwam dan ook tot het besluit dat de persoonlijke beweegredenen van verzoekster, namelijk het officialiseren van de roepnaam waarmee zij sedert haar geboorte door het leven gaat, zwaarder doorweegt dan het principe van de onveranderlijkheid van naam en dan de eventuele verwarring die zou kunnen ontstaan door het aannemen van een voornaam die traditioneel wordt toegekend aan personen van het andere geslacht.

In dezelfde optiek oordeelde het hof van beroep van Luik dat hoewel de ambtenaar van de burgerlijke stand moet weigeren een voornaamskeuze op te nemen die aanleiding geeft tot verwarring of het kind of derden kan

van kracht was. De rechtbank oordeelde dat de voornaamswijziging er *in casu* kon toe leiden dat het strafrechtelijk verleden niet meer aan verzoeker zou worden gekoppeld en de uitvoering van deze definitieve veroordelingen wel degelijk zou bemoeilijken.

⁸⁷ MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-2919/1, 26; Omz. 11 juli 2018 betreffende de wet van 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, waarbij de bevoegdheid inzake verandering van voornamen wordt overgedragen aan de ambtenaren van de burgerlijke stand en de voorwaarden en de procedure ervan worden geregeld, BS 18 juli 2018, IV.1.

⁸⁸ Famrb. Antwerpen (afd. Antwerpen) (AF1 k.) 29 april 2019, nr. 18/2966/B, onuitg.

schaden, hij daarbij rekening moet houden met de keuzevrijheid van de ouders en het belang van het kind, gelet op de veranderende smaken en de wens van sommige ouders om een originele of zelfs unieke voornaam te geven⁸⁹. Er wordt immers niet vereist dat de voornaam reeds bestond, zodat het bedenken van een voornaam op basis van verschillende bestaande voornamen geen argument kan zijn dat de toekenning van de voornaam aan het kind belet (art. 370/2 Oud BW).

25. De wet bepaalt nergens dat er een geboorteakte voorhanden moet zijn bij de opmaak van de akte van voornaamswijziging. In de omzendbrief van 11 juli 2018 wordt bepaald dat, indien er geen geboorteakte kan worden voorgelegd wegens materiële of persoonlijke omstandigheden, een adequaat vervangend document gevraagd kan worden, zoals een Belgische akte van de burgerlijke stand waarin betrokkene wordt vermeld, een attest afgeleverd door het Commissariaat-Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen, of buitenlandse officiële of authentieke documenten⁹⁰. In een zaak die aan de familierechtbank van Antwerpen werd voorgelegd, weigerde de ambtenaar van de burgerlijke stand een akte van voornaamswijziging op te maken omdat er geen geboorteakte werd voorgelegd door verzoeker⁹¹. Verzoeker kon wel een geboortetest afgeleverd door het Commissariaat-Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen voorleggen en nog tal van andere stukken waaruit zijn identiteit bleek, zoals een Belgische geboorteakte waarin verzoeker als vader van zijn twee kinderen wordt aangeduid en een gelegaliseerde Nepalese huwelijksakte. De familierechtbank oordeelde dan ook dat de ambtenaar van de burgerlijke stand het verzoek ten onrechte had afgewezen wegens het ontbreken van een geboorteakte omdat er geen enkele twijfel kon bestaan over diens identiteit. De gekozen voornaam gaf bovendien geen aanleiding tot verwarring en kon verzoeker noch derden schaden. Het verzoek werd dan ook gegrond verklaard.

26. Voor transgenders werd een bijzondere regeling ingeschreven. Elke persoon die de overtuiging heeft dat het geslacht vermeld in zijn akte van geboorte niet overeenkomt met zijn innerlijk beleefde genderidentiteit, voegt bij zijn verzoek een verklaring op eer daarover. De gekozen voornaam moet in overeenstemming zijn met deze overtuiging (art. 370/3 §4 Oud BW). De voornaamswijziging kon voor dit motief slechts eenmaal worden verzocht, behalve indien de verandering van de voornaam werd toegestaan door de familierechtbank na een nieuwe aanpassing van de

⁸⁹ Luik (10e k. A) 7 juli 2021, *JLMB* 2022, 1400.

⁹⁰ Art. M.III Omz. 11 juli 2018 betreffende de wet van 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, waarbij de bevoegdheid inzake verandering van voornamen wordt overgedragen aan de ambtenaren van de burgerlijke stand en de voorwaarden en de procedure ervan worden geregeld, *BS* 18 juli 2018.

⁹¹ Famrb. Antwerpen (afd. Antwerpen) (AF1 k.) 20 januari 2020, nr. 19/2865/B, onuitg.

registratie van het geslacht. Het Grondwettelijk Hof vernietigde echter het eenmalige karakter van de voornamswijziging (thans art. 370/3 §4 lid 1 Oud BW)⁹².

b. Familienaam

27. Luidens artikel 370/4 §1 Oud BW kan de Koning, na controle van de gerechtelijke antecedenten van de betrokkene, de naamsverandering uitzonderlijk toestaan indien hij van oordeel is dat het verzoek op ernstige redenen steunt en dat de gevraagde naam geen aanleiding geeft tot verwarring en de verzoekster of derden niet kan schaden. Een verzoek tot naamswijziging wordt geformuleerd door de betrokkene zelf of door zijn wettelijke vertegenwoordiger (art. 370/3 Oud BW). Niet-ontvoogde minderjarige kinderen worden vertegenwoordigd door hun ouders. De verzoeker moet op het tijdstip van het verzoek (ook) de Belgische nationaliteit hebben (art. 38 WIPR)⁹³.

Tegen een weigering van de naamswijziging kan verhaald worden aangetekend bij de familierechtbank. De familierechtbank beoordeelt de ernst van de redenen die aan het verzoek tot naamsverandering ten grondslag liggen en gaat na of de gewenste naam al dan niet aanleiding geeft tot verwarring en de aanvrager of derden al dan niet kan schaden (art. 370/9 §3 Oud BW).

28. De verhalen tegen een weigering van een naamswijziging moeten bij gebrek aan enige overgangsregeling sinds 1 augustus 2018 aanhangig worden gemaakt bij de bevoegde familierechtbank in plaats van bij de Raad van State⁹⁴. Een verhaal ingesteld bij de Raad van State op 7 september 2018 is bijgevolg niet ontvankelijk⁹⁵.

29. De overheveling van het verhaalrecht tegen een beslissing tot weigering van de naamswijziging van de Raad van State naar de familierechtbank, gelezen in samenhang met de *ratio legis* van de overheveling⁹⁶ en de redactie van de wettekst, leidde tot een spreidstand wat de beoordeling betreft⁹⁷. De overheveling werd verantwoord door de

⁹² Zie *infra* nr. 40.

⁹³ Zie bv. Famrb. Antwerpen (afd. Antwerpen) (AF1 k.) 18 januari 2021, nr. 20/1878/A, onuitg.

⁹⁴ Art. 136 wet 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, BS 2 juli 2018; RvS 17 september 2019, nr. 245.464, TBP 2020, 83; Gent (11e k.) 8 oktober 2020, RW 2021-22, 215 noot = T.Not. 2021, 264; Brussel (42e k.) 9 maart 2021, nr. 2020/FA/344, onuitg.; Famrb. Brussel (Nl.) (32e k.) 15 juni 2020, nr. 19/3126/A, onuitg.

⁹⁵ RvS 17 september 2019, nr. 245.464, TBP 2020, 83.

⁹⁶ Amendement nr. 102, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-2919/3, 156.

⁹⁷ I. BOONE, in I. Boone en C. Declerck, *Themis Personen- en Familierecht* nr. 111, (1) 43 nr. 90.

nood tot wijziging van de familienaam die vaak voortvloeit uit een heel pijnlijke familiale voorgeschiedenis. Die mensen willen volgens de wetgever dan ook af van een naam waarmee ze zich niet kunnen vereenzelvigen, terwijl die naam net wordt geacht hun een identiteit te geven. Een beroep bij de Raad van State is een formele en administratieve handeling, maar volgens de wetgever geen passende oplossing voor het reële psychisch lijden van personen die door het leven moeten met een naam die zij niet als “de hunne” aanvoelen⁹⁸. Tot vóór de wet van 18 juni 2018⁹⁹ was een naamswijziging steeds een gunst die werd verleend door de Koning¹⁰⁰. Sinds de wetwijziging blijft de naamswijziging verleend door de Koning weliswaar nog steeds een gunst (“uitzonderlijk toestaan”), maar hoe de familierechtbank deze verhalen moest beoordelen was minder duidelijk. In de rechtsleer waren sommige auteurs van oordeel dat de naamswijziging door die overheveling en de *ratio legis* ervan voortaan een subjectief recht is geworden¹⁰¹.

De meerderheid van de rechtspraak is dit standpunt gevolgd. De familierechtbank kan zich over het verhaal met volle rechtsmacht uitspreken en moet op basis van de feitelijke gegevens oordelen of aan de wettelijke voorwaarden voor een naamswijziging is voldaan¹⁰². De familierechtbank van Antwerpen blijft, niettegenstaande deze beoordelingsruimte, in het licht van de parlementaire voorbereiding wel benadrukken dat de verandering van naam een gunst is en geen recht¹⁰³. In dezelfde zin oordeelde de familierechtbank van Turnhout dat de naamsverandering een uiterst uitzonderlijke gunstmaatregel is¹⁰⁴. Ook de Franstalige familierechtbank van Brussel wijst erop dat de naamswijziging nog steeds een gunst is en geen recht¹⁰⁵.

⁹⁸ Verantwoording bij amendement nr. 102, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-2919/3, 155-156.

⁹⁹ Wet 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, *BS* 2 juli 2018.

¹⁰⁰ Zie bv. RvS (11e k.) 15 december 2015, nr. 233.249, *APT* 2016 (samenv.), 181. De Raad van State onderzocht de naleving van de verplichting van uitdrukkelijke en afdoende motivering van de bestuurshandelingen en ging daarbij na of de bevoegde overheid de redenen vermeldt waarom zij niet wil afwijken van het beginsel van de onveranderlijkheid van de naam.

¹⁰¹ I. BOONE, “Naamsverandering: van gunst naar recht”, *RW* 2018-19, 82.

¹⁰² Gent (11e k.) 8 oktober 2020, *RW* 2021-22, 215 noot = *T.Not.* 2021, 264; Brussel (42e k.) 9 maart 2021, nr. 2020/FA/344, onuitg.; Brussel (42e k.) 16 maart 2021, nr. 2020/FA/510, onuitg.; Gent 20 mei 2021, *T.Not.* 2022, 300; Antwerpen (F1M k.) 7 september 2021, nr. 2020/FA/419, onuitg.; Antwerpen (F1M k.) 16 november 2021, *RW* 2021-22, 959 noot; Famrb. Limburg (afd. Hasselt) 4 juli 2019, nr. 19/266/B, onuitg.; Famrb. Oost-Vlaanderen (afd. Gent) 17 oktober 2019, nr. 19/566/A, onuitg.; Famrb. West-Vlaanderen (afd. Brugge) 19 juni 2020, *RW* 2020-21, 233 noot.

¹⁰³ Famrb. Antwerpen (afd. Antwerpen) (AF1 k.) 18 januari 2021, nr. 20/1878/A, onuitg., met verwijzing naar MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-2919/1, 37.

¹⁰⁴ Famrb. Antwerpen (afd. Turnhout) (TF2 k.) 4 juni 2020, nr. 19/256/B, onuitg.

¹⁰⁵ Famrb. Brussel (Fr.) (13e k.) 18 mei 2021, *For.fam.* 2022, 167 noot E. CUGNON.

30. De toepassingsvoorwaarden voor dit subjectief recht tot naamswijziging zijn cumulatief (art. 370/9 §3 Oud BW):

- 1° het verzoek moet op ernstige redenen steunen, waarmee wordt bedoeld dat de verzoeker een wettig (moreel of materieel) belang bij de verandering van naam moet kunnen laten gelden¹⁰⁶. Volkomen subjectieve redenen volstaan niet. De aangevoerde redenen moeten objectief kunnen worden beoordeeld¹⁰⁷;
- 2° de gevraagde naam mag geen aanleiding geven tot verwarring, en
- 3° de gevraagde naam kan noch verzoeker noch derden schaden.

In sommige rechtspraak wordt nog gewezen op een vierde voorwaarde, namelijk dat de familierechter als eerste ook de gerechtelijke anteceden ten van verzoeker moet nagaan. De familierechter moet zelfs eerst onderzoeken of er gerechtelijke anteceden ten voorhanden zijn die elke naamsverandering uitsluiten (vgl. art. 370/4 §1 lid 1 *in initio* Oud BW)¹⁰⁸. Deze voorwaarde is ook van toepassing in het kader van een gerechtelijke procedure, temeer daar er gerechtelijke anteceden ten aan het licht kunnen komen die nog niet gekend waren ten tijde van de beslissing van de minister van Justitie¹⁰⁹. Bij die beoordeling kan de rechter geen rekening houden met de klachten die gesepon eerd werden wegens geen misdrijf of wegens onvoldoende bewijs. Evenmin sluiten zeer oude feiten, waarvan de laatst gekende feiten dateren van zestien jaar vóór het tijdstip van de beoordeling, een naamswijziging uit¹¹⁰.

1. Ernstige redenen

31. Om het even welke reden kan aanleiding geven tot een naamsverandering. Vereist is wel dat deze reden geobjectiveerd is. De verzoeker moet immers een “ernstige” reden hebben, wat tot gevolg heeft dat iemand niet vrijblijvend zijn of haar naam kan wijzigen. Het verzoek moet als dusdanig, dat wil zeggen het verzoek om niet langer zijn oorspronkelijke naam te dragen, op ernstige redenen steunen¹¹¹. Het behoort verzoekster toe om *in concreto* aan te tonen dat de huidige naam haar het beweerde nadeel berokkent en om op een objectieve wijze aan te tonen waarom deze naam voor haar schadelijk is¹¹². Wat als een ernstige reden wordt beschouwd is een feitenkwestie, die aan de soevereine

¹⁰⁶ Antwerpen (F1M k.) 16 november 2021, RW 2021-22, 959 noot.

¹⁰⁷ Famrb. Antwerpen (afd. Antwerpen) (AF1 k.) 18 januari 2021, nr. 20/1878/A, onuitg.

¹⁰⁸ Brussel (42e k.) 16 maart 2021, nr. 2020/FA/510, onuitg.; Brussel (42e k.) 11 mei 2021, nr. 2020/FA/343, onuitg.

¹⁰⁹ Brussel (42e k.) 9 maart 2021, nr. 2020/FA/344, onuitg.; Brussel (42e k.) 16 maart 2021, nr. 2020/FA/510, onuitg.

¹¹⁰ Brussel (42e k.) 11 mei 2021, nr. 2020/FA/343, onuitg.

¹¹¹ Brussel (42e k.) 9 maart 2021, nr. 2020/FA/344, onuitg.

¹¹² Antwerpen (F1M k.) 7 september 2021, nr. 2020/FA/419, onuitg.

beoordeling van de rechter werd overgelaten¹¹³. Het is dus niet uitgesloten dat redenen uit de persoonlijke, familiale en relationele sfeer als een dergelijke ernstige reden worden ingeroepen¹¹⁴. Bovendien wordt opgemerkt dat bij die beoordeling en de afweging tussen het algemeen belang en het individuele belang, het belang van het individu meer op de voorgrond treedt¹¹⁵.

Om de ernst van de redenen te beoordelen moet volgens het hof van beroep van Antwerpen worden gekeken of de ingeroepen redenen niet getuigen van veeleer oppervlakkige redenen of van een motief van mogelijk louter voorbijgaande aard. De naam waarvan de wijziging wordt gevraagd moet bovendien de verzoeker op de een of andere manier hinderen, benadelen of krenken, wat een situatiespecifieke en concrete benadering vergt¹¹⁶. Volgens het hof mag ook de innerlijke overtuiging in overweging worden genomen zoals dit blijkt uit andere vergelijkbare wetsbepalingen (art. 370/3 §4 Oud BW). Om te spreken van een ernstige reden moet volgens het hof de feitelijke situatie waarin verzoeker verkeerde en eventueel ook de verhouding worden onderzocht met diegene aan wie hij de naam ontleent die hij wenst gewijzigd te zien. Voor het bewijs van positieve feiten waarvan het vanwege de aard zelf van het te bewijzen feit niet mogelijk of niet redelijk is om een zeker bewijs te verlangen (art. 8.6 BW), volstaat de waarschijnlijkheid¹¹⁷.

32. Ingeval psychisch lijden ervaren door het dragen van de actuele naam als reden wordt opgeworpen, moet het bewijs geleverd worden niet enkel van het psychisch lijden, maar ook dat dit psychisch lijden daadwerkelijk wordt ervaren door het dragen van de naam. Er moet een causaal verband bestaan tussen het psychisch lijden en het dragen van de actuele familienaam. Uit de feiten mag niet blijken dat andere factoren los van de procedure van naamsverandering en mogelijk een medische voorgeschiedenis hebben bijgedragen tot het aangehaalde psychisch lijden. Ook de attesten van een psychotherapeut waaruit blijkt dat een naamsverandering een wezenlijke stap is om een nieuwe identiteit positief te bekrachtigen, volstaan niet. Dit geldt eveneens voor de verklaringen van verzoeker en haar partner die veeleer het gevolg zijn van de (gerechtelijke) procedure van naamswijziging zelf. Bovendien wordt dit alles nogmaals

¹¹³ Gent 20 mei 2021, *T.Not.* 2022, 300; Antwerpen (F1M k.) 16 november 2021, *RW* 2021-22, 959 noot; Antwerpen (F1M k.) 11 januari 2022, *NJW* 2023, 136 noot R. VASSEUR.

¹¹⁴ Gent 20 mei 2021, *T.Not.* 2022, 300.

¹¹⁵ Famrb. West-Vlaanderen (afd. Brugge) 19 juni 2020, *RW* 2020-21, 233 noot.

¹¹⁶ Antwerpen (F1M k.) 11 januari 2022, *NJW* 2023, 136 noot R. VASSEUR.

¹¹⁷ Antwerpen (F1M k.) 16 november 2021, *RW* 2021-22, 959 noot.

bevestigd doordat alle overgelegde medische attesten/verslagen dateren van na het verzoek tot naamsverandering en de start van de procedure¹¹⁸.

In een andere uitspraak stelde de rechter op basis van de bijgebrachte medische attesten dat er in de persoon van de eiser op dit ogenblik een ernstig psychisch lijden is ten gevolge van trauma's opgelopen in zijn jeugd waarin zijn vader de hoofdrol heeft gespeeld. De rechter stelde vervolgens vast dat de confrontatie van verzoeker met zijn familienaam hem stevast terug katapulteerde naar zijn jeugd en dat hij door het dragen van de familienaam er niet in slaagde om zich volledig los te koppelen van het verleden. Er moest volgens de rechtbank geen effectief bewijs worden geleverd van de beweerde emotionele en fysieke mishandelingen door de vader. De medische attesten van de artsen toonden voldoende het actuele psychisch lijden aan¹¹⁹.

Voor het hof van beroep van Brussel volstaat dit evenwel niet en moet ook effectief het bewijs worden geleverd van de beweerde mishandelingen die het psychisch lijden zou hebben veroorzaakt¹²⁰. Ingeval verzoeker voorhoudt slachtoffer te zijn van zware seksuele, fysieke en morele misbruiken die werden gepleegd door zijn vader tijdens zijn jeugdjaren, moet hij daar het bewijs van bijbrengen. Verklaringen van de verzoeker of zijn moeder of verklaringen van derden over wat hijzelf of zijn moeder aan die derden hebben verteld, worden niet aanvaard. Voor het hof van beroep van Brussel zijn zelfs aantoonbare zuiver subjectieve belevingen die een verdere associatie met de familienaam – *in casu* van zijn vader – als belastend voor zijn persoon en voor zijn menselijke ontplooiing aanduiden, niet voldoende. De loutere afkeer voor de persoon van de ouder die zijn familienaam op zijn kind heeft overgedragen is niet genoeg voor een naamswijziging. Er moet bewezen worden dat die afkeer is ingegeven of voortgekomen door het gedrag, de houding of de handelingen van die ouder zelf ten aanzien van zijn kind. In dezelfde zin oordeelde de rechtbank van Antwerpen dat het niet mogelijk was om de oorzaak die aan het verzoek ten grondslag lag, namelijk het gebrek aan contact gedurende jaren met de vader wiens naam verzoeker droeg, na te gaan¹²¹. Een fout van de vader van verzoeker die dermate zwaar zou zijn dat die het dragen van zijn naam ondraaglijk zou maken, werd alleszins niet aangetoond. Bijgevolg werden de aangevoerde redenen dan ook onvoldoende ernstig geacht om een naamswijziging te verantwoorden en oordeelde de rechtbank dat voorrang

¹¹⁸ Gent 20 mei 2021, *T.Not.* 2022, 300: *in casu* toonde verzoekster enkel psychisch lijden aan, maar bleek uit geen enkel stuk dat dit psychisch lijden werd veroorzaakt door het dragen van de naam. Zie ook Famrb. Brussel (Fr.) (13e k.) 18 mei 2021, *For.fam.* 2022, 167 noot E. CUGNON.

¹¹⁹ Famrb. West-Vlaanderen (afd. Brugge) 19 juni 2020, *RW* 2020-21, 233 noot.

¹²⁰ Brussel (42e k.) 16 maart 2021, nr. 2020/FA/510, onuitg.

¹²¹ Famrb. Antwerpen (afd. Antwerpen) (AF1 k.) 1 april 2019, nr. 18/3271/B, onuitg.

moest worden gegeven aan het openbaar belang, met name het garanderen van de stabiliteit van de familienaam en de rechtszekerheid van de sociale verhoudingen. Voorts stelde de rechtbank vast dat verzoeker lijdt onder de breuk met zijn vader, maar dat het niet vaststaat dat het dragen van zijn naam de oorzaak van het probleem zou zijn dat hij heeft met de hele situatie. De rechtbank was er niet van overtuigd dat een naamsverandering dit probleem zou oplossen en stelde ook vast dat een naamswijziging geen afbreuk doet aan de feitelijke of de juridische band die hij met zijn vader zou hebben. Voorts rezen er ook twijfels bij de werkelijke bedoeling van verzoeker. Uit het dossier bleek immers dat het vooral de moeder was die zou gewild hebben dat haar naam wordt voortgezet. Ook de rechtbank van Turnhout wees een verzoek ingegeven door gebeurtenissen in het verleden, met name de jarenlange vechtscheiding tussen de ouders van verzoekster die kennelijk zowel bij haar als bij haar vader sporen had nagelaten en die ertoe had geleid dat het contact tussen hen beiden meermaals werd verbroken, af¹²². Hoewel de rechtbank begrip toonde voor de ontgoocheling die verzoekster stelde te ervaren ingevolge het gebrek aan contact met haar vader, oordeelde ze dat ze zich evenwel louter kon baseren op de eigen verklaring van verzoekster en enkele mails daterend van eind 2016 en begin 2017, waaruit niet bleek dat afgeweken hoeft te worden van het uitzonderlijke karakter van de maatregel van naamswijziging. Het Openbaar Ministerie adviseerde in die zaak dat het vaak gebeurt dat, na een echtscheiding van een koppel met een kind, de band tussen dat kind en een van de ouders verwatert en dat de zorg voor het kind hoofdzakelijk door de andere ouder wordt waargenomen. Voorts gaf het Openbaar Ministerie nog mee dat de bewering van verzoekster dat de naam van haar vader voor haar dermate negatieve gevoelens met zich meebracht dat ze die naam niet meer wilde dragen een louter subjectief gegeven waren die onvoldoende werd gestaafd door objectieve elementen en de loutere naamsverandering evenmin het probleem van de verstoorde relatie zou verhelpen noch afbreuk zou doen aan de afstammingsband tussen haar en haar vader. De Franstalige familierechtbank van Brussel oordeelde dat ernstige tekortkomingen van een ouder bij de opvoeding objectief gezien geen ernstige redenen vormen. Bovendien moet verzoekster aantonen dat haar huidig psychisch lijden uitsluitend te wijten is aan het foutieve gedrag van haar vader¹²³.

In een andere zaak voor het hof van beroep van Brussel bevestigde de door verzoekster geraadpleegde psycholoog het ernstige psychisch lijden en de fragiele mentale gezondheid van verzoekster omwille van de problemen veroorzaakt door haar familienaam van Azerbeidzjaanse origine¹²⁴. Dit was niet het geval in een zaak die werd voorgelegd aan het hof van beroep

¹²² Famrb. Antwerpen (afd. Turnhout) (TF2 k.) 3 oktober 2019, nr. 19/412/A, onuitg.

¹²³ Famrb. Brussel (Fr.) (13e k.) 18 mei 2021, *For.fam.* 2022, 167 noot E. CUGNON.

¹²⁴ Brussel (42e k.) 9 maart 2021, nr. 2020/FA/344, onuitg.

van Antwerpen. In die zaak oordeelde het hof dat verzoeker er zich mee vergenoegt om in algemene termen te verwijzen naar conflicten tussen Armenië en Azerbeidzjan en naar mogelijke negatieve connotaties die er volgens haar verbonden zijn aan mensen met een bepaalde familienaam, maar op geen enkele wijze aantoonde dat haar naam voor haar schadelijk is, dat deze door derden als haatdragend zou worden bevonden of dat zij enige substantiële hinder zou ondervinden door het dragen van deze naam¹²⁵.

Voorts oordeelde het hof van beroep van Brussel in een andere zaak dat het over heel wat meer gaat dan over een zuiver subjectieve beleving die een verdere associatie met de familienaam – *in casu* van haar vader – als belastend voor haar persoon ervaren wordt ingeval verzoekster het slachtoffer is van het loutere feit dat zij transgender is en om die reden werd verstoten door haar Marokkaanse familie. Bovendien droeg zij een Vlaamse voornaam in combinatie met een Marokkaanse familienaam, wat in die zin opzichtig is dat dit aanleiding kon geven tot bepaalde negatieve reacties van personen in onze maatschappij die geen begrip kunnen opbrengen voor transgenders¹²⁶.

33. In de rechtspraak werden reeds als ernstig beschouwd:

- - de ernstig verstoorde band tussen verzoeker en diens vader (afwezigheid tijdens opvoeding en afkeur voor seksuele geaardheid) die een impact heeft op het geestelijke welzijn van verzoeker en waarbij de associatie met de familienaam, ontleend aan die vader, zijn persoonlijkheid ernstig raakt¹²⁷;
-
- - de wens om de nieuwe naam volledig aansluiting te doen vinden bij het leven dat verzoekster in België heeft opgebouwd en het sluitstuk zou vormen van een in haar ogen succesvolle integratie in onze maatschappij. De actuele naam zou haar echte identiteit (Turks) verhullen die niet haar eigen identiteit weerspiegelt en waarmee ze zich niet comfortabel voelt en deze zou zelfs psychisch zwaar wegen¹²⁸;
-
- - de fysieke en emotionele mishandeling door de vader die heeft geleid tot een breuk op jonge leeftijd en waarbij de familienaam associaties met trauma's bij verzoeker teweegbrengt en negatieve gedachten in verzoeker doet opkomen. Verzoeker heeft jarenlang de wens gehad om de verbondenheid met de vader te doorbreken, maar was niet op de hoogte van de procedure en voelde zich pas na het overlijden van de vader vrij om een naamsverandering aan te vragen.

¹²⁵ Antwerpen (F1M) 7 september 2021, nr. 2020/FA/419, onuitg.

¹²⁶ Brussel (42e k.) 11 mei 2021, nr. 2020/FA/343, onuitg.

¹²⁷ Antwerpen (F1M k.) 16 november 2021, RW 2021-22, 959 noot.

¹²⁸ Gent (11e k.) 8 oktober 2020, RW 2021-22, 215 noot en *T.Not.* 2021, 264.

Verzoeker was ervan overtuigd dat een naamsverandering hem mentale rust zou geven¹²⁹;

-
- de wens om een andere naam te dragen omwille van een pijnlijke familiale voorgeschiedenis waarvan alles erop wijst dat verzoekster het slachtoffer is van het loutere feit dat zij transgender is en zij om die reden werd verbannen door haar Marokkaanse familie. Op het tijdstip van het verzoek maakte zij geen deel meer uit van deze familie, zodat haar verplichten om – levenslang – haar oorspronkelijke familienaam te behouden een voortdurende herinnering aan dit voor haar pijnlijke verleden zou inhouden. Het hof van beroep van Brussel nam *in casu* ook aan dat het dragen van een Vlaamse voornaam in combinatie met een Marokkaanse familienaam in die zin opzichtig is dat dit aanleiding kan geven tot bepaalde negatieve reacties van personen in onze maatschappij die geen begrip kunnen opbrengen voor transgenders¹³⁰;
-
- de wens om de afkomst (Azerbeidzjan) die overduidelijk blijkt uit de familienaam, en die verzoekster in het verleden ernstige persoonlijke (psychische) problemen heeft opgeleverd omdat zij geen enkele band heeft met het land van die afkomst, maar via haar vrienden en via de familieleden van haar echtgenoot wel met Armenië, niet langer te doen blijken. Het hof beoordeelde dit verzoek in het licht van de context, het conflict tussen Armenië en Azerbeidzjan, en de gevolgen ervan voor verzoekster als zij naar Armenië wenst te reizen¹³¹;
-
- de wens om haar dochter geboren na het overlijden van de vader een dubbele naam te geven. Verzoekster verkeerde in de foutieve veronderstelling dat zij geen beroep kon doen op een naamskeuze na de wetswijziging in 2014 bij gebrek aan mogelijke toestemming van de vader. Het Grondwettelijk Hof vernietigde nadien de default-regeling, namelijk de naam van de vader, maar ook toen bleek verzoekster buiten de overgangsregeling te vallen. De redenen waren volgens de rechtbank ernstig omdat ze dezelfde waren als die destijds door het Grondwettelijk Hof werden aangehaald, namelijk de discriminatie tussen man en vrouw. De rechtbank had ook begrip voor het feit dat verzoekster de beperkte overgangstermijn liet verstrijken ingevolge een foutieve vooronderstelling, temeer omdat er emotionele motieven gelinkt zijn ingevolge het overlijden van haar partner alsook praktische overwegingen¹³².

¹²⁹ Famrb. West-Vlaanderen (afd. Brugge) 19 juni 2020, RW 2020-21, 233 noot.

¹³⁰ Brussel (42e k.) 11 mei 2021, nr. 2020/FA/343, onuitg.

¹³¹ Brussel (42e k.) 9 maart 2021, nr. 2020/FA/344, onuitg.

¹³² Famrb. Limburg (afd. Hasselt) 4 juli 2019, nr. nr. 19/266/B, onuitg.

Roeland Vasseur werpt terecht nog op dat het gebruik van open toetsingsnormen zoals ‘ernstige redenen’ per definitie een risico inhoudt op uiteenlopende rechterlijke opvattingen en feitenrechtspraak¹³³. Als voorbeeld wijst hij op het onderscheid in behandeling tussen de hoven van beroep van Gent en van Antwerpen wat betreft het motief van een naamswijziging ter bevordering van de integratie.

34. Het hof van beroep van Antwerpen wijst er nog op dat de keuze van de familienaam niet onderworpen is aan het onbeperkte en absolute beschikkingsrecht van het individu dat zijn naam wenst gewijzigd te zien¹³⁴. Een naamswijziging wordt niet toegestaan wanneer de opgeworpen redenen niet afdoende worden gestaafd (bv. de familienaam staat de integratie zonder meer in de weg), niet ernstig genoeg worden geacht zoals fonetische problemen die het gevolg zijn van het feit dat de naam gelet op de origine van verzoekers, niet eigen is aan de Nederlandse taal of opgelost kunnen worden door de minder verregaande en meer geëigende procedure van de naamsverbetering.

In dezelfde optiek oordeelde de familierechtbank van Antwerpen dat een moeilijke schrijfwijze van een naam geen reden tot naamswijziging is want ook eenvoudige namen kunnen op diverse manieren geschreven worden¹³⁵. Bovendien zijn de karakteristieke Turkse letters waarnaar wordt verwezen eenvoudig te spellen. Ook het feit dat de naam in België niet correct zou worden uitgesproken werd als argument niet aanvaard. De fonetische uitspraak kan immers geenszins als belachelijk of kleinerend worden beschouwd, ook als is dit niet de correcte Turkse uitspraak. De naam is perfect in het Nederlands te spellen, dus kan er volgens de rechtbank ook geen reden zijn waarom die niet zou kunnen worden teruggevonden in databanken. Bovendien wijst de rechtbank er nog op dat er meer en meer gebruik wordt gemaakt van het inlezen van een identiteitskaart zodat dat probleem zich alleszins minder frequent zal voordoen. Ten slotte werd ook het argument van de moeilijkere integratie niet aanvaard nu verzoekers zelf voornamen van vreemde origine gaven aan hun minderjarige kinderen. De rechtbank wees er nog op dat onze samenleving steeds internationaler wordt en het dragen van een vreemd klinkende naam absoluut niet uitzonderlijk is in België.

De rechtbank van Brussel oordeelde in dezelfde zin dat redenen die worden ingeroepen en gebaseerd zijn op veronderstellingen en op geen enkele wijze worden geobjectiveerd, niet aangenomen kunnen worden¹³⁶. *In casu*

¹³³ R. VASSEUR, “Naamswijziging ter bevordering van de integratie” (noot onder Antwerpen 11 januari 2022), *NJW* 2023, (138) 139.

¹³⁴ Antwerpen (F1M k.) 11 januari 2022, *NJW* 2023, 136 noot R. VASSEUR.

¹³⁵ Famrb. Antwerpen (afd. Antwerpen) (AF1 k.) 18 januari 2021, nr. 20/1878/A, onuitg.

¹³⁶ Famrb. Brussel (NL.) (31e k.) 14 maart 2022, nr. 21/1104/B, onuitg.

voerde verzoeker, die bijna afstudeerde in de geneeskunde en weldra als arts aan de slag zou gaan aan dat zijn naam van vreemde origine (voornamelijk oudere) patiënten zou weerhouden om door hem behandeld te worden en de arts-patiëntrelatie zou kunnen schaden en het vertrouwen in de arts belemmeren. Hij wil ook dat zijn kinderen zich steeds volledig en integraal Belg kunnen voelen. Ook in de dagelijkse praktijk zou hij ongemakken ondervinden bij het gebruik van zijn familienaam, zoals het feit dat zijn collega's hem aanspreken met zijn voornaam of er problemen zijn met de schrijfwijze. De rechtbank voegde er nog aan toe dat er in de Belgische ziekenhuizen heel wat artsen werkzaam zijn van vreemde origine en/of met een niet-Belgisch klinkende naam, zonder dat er verificerbare aanwijzingen zijn dat deze minder goede relaties zouden hebben met de patiënten of door hun naam belemmerd zouden worden in hun carrière. Bovendien zijn er wel meer mensen met een minder voorkomende of niet altijd eenvoudig te spellen naam en staat niet vast dat de gekozen naam deze problemen zou oplossen.

2. Gekozen naam mag geen aanleiding zijn tot verwarring of schade berokkenen

35. In de rechtspraak wordt ook gekeken naar de houding van de directe omgeving ten aanzien van het verzoek om te beoordelen of er geen andere belangen strijdig zouden zijn met het belang van verzoeker¹³⁷. Het feit dat verzoeker niet meer dezelfde naam zou dragen als diens broers of zussen en er dus geen sprake meer is van een eenheid van naam (cf. art. 335bis Oud BW), is evenwel geen reden om het verzoek af te wijzen, aangezien het nog wel voorkomt dat kinderen uit eenzelfde gezin niet dezelfde naam dragen. Dit leidt op zich niet tot verwarring¹³⁸. In sommige gevallen is het zelfs zo dat de familieleden al twintig jaar geleden alle banden met verzoekster hebben doorbroken zodat dit *in casu* geen ernstige tegenaanwijzing kan vormen¹³⁹. Bovendien vereist de huidige wetgeving evenmin dat de actuele naam van die aard zou zijn dat die enig nadeel zou berokkenen, dan wel dat deze op zich dermate vreemd zou klinken en problemen zou geven bij uitspraak of schrijfwijze¹⁴⁰. Dat een naamswijziging niet tot gevolg heeft dat de afstammingsband doorbroken zou worden, belet niet dat deze kan worden ingewilligd. De naam kan immers nagenoeg worden beschouwd als 'veruitwendiging' van deze afstammingsband, en via deze naam is er voor eiser nagenoeg een dagelijkse herinnering aan zijn vader¹⁴¹.

¹³⁷ Gent (11e k.) 8 oktober 2020, RW 2021-22, 215 noot en *T.Not.* 2021, 264; Antwerpen (F1M k.) 16 november 2021, RW 2021-22, 959 noot.

¹³⁸ Gent (11e k.) 8 oktober 2020, RW 2021-22, 215 noot = *T.Not.* 2021, 264. Vgl. Famrb. West-Vlaanderen (afd. Brugge) 19 juni 2020, RW 2020-21, 233 noot.

¹³⁹ Brussel (42e k.) 11 mei 2021, nr. 2020/FA/343, onuitg.

¹⁴⁰ Gent (11e k.) 8 oktober 2020, RW 2021-22, 215 noot = *T.Not.* 2021, 264.

¹⁴¹ Famrb. West-Vlaanderen (afd. Brugge) 19 juni 2020, RW 2020-21, 233 noot.

36. Er staat een persoon die van naam wenst te veranderen niets in de weg om in de loop van de gerechtelijke procedure een andere nieuwe naam te verkiezen boven de aanvankelijk gekozen naam in het aan de FOD Justitie gerichte verzoek¹⁴².

37. Ingeval het verzoek tot naamswijziging wordt ingewilligd, aanvaardt de rechtspraak eerder uitzonderlijk dat een loutere fantasienaam gerechtvaardigd is. In beginsel verkrijgt de verzoeker dan de naam van de andere ouder met wie de afstamming vaststaat ingeval dit ook tegemoetkomt aan de verzuchtingen van verzoeker¹⁴³. De familienaam van de moeder is geenszins willekeurig gekozen¹⁴⁴. Ook de vraag om de familienaam te wijzigen in die van de echtgenoot wordt afgewezen als verzoekster de Belgische nationaliteit heeft. In het Belgische naamrecht heeft het huwelijk of het gehuwd zijn geen invloed op de familienaam van de gehuwde vrouw en kan de gehuwde vrouw ook niet via de omweg van een naamsverandering de naam van haar echtgenoot toegekend krijgen. Het hof gaf daarbij nog aan dat verzoekster zoals elke gehuwde vrouw (of gehuwde man) enkel een gebruiksrecht heeft op de naam van haar echtgenoot, in het burgerlijk leven zonder de instemming van haar echtgenoot, en in het beroepsleven met diens instemming (art. 216 §2 lid 1 Oud BW)¹⁴⁵.

Toch aanvaardt de rechtspraak in bijzondere omstandigheden ook andere namen. Zo willigde het hof van beroep van Gent het verzoek tot naamswijziging in de naam van de stiefvader in omdat de keuze voor de naam was gebaseerd op de persoon die in haar leven is gekomen en haar naar haar zeggen een wereld van vrij en niet-discriminerend denken heeft bijgebracht en dat, zelfs indien haar moeder en haar stiefvader uit elkaar zouden gaan, deze naam nog voor haar zijn symboolwaarde niet zou verliezen, symbool voor de verandering en de kansen die ze zegt gekregen en genomen te hebben om zich volledig te integreren¹⁴⁶. Ook het hof van beroep van Brussel verzette zich niet tegen een willekeurig gekozen naam omdat in de voorliggende zaak, indien de naamsverandering wordt toegekend, de nieuw gekozen naam onvermijdelijk en noodgedwongen steeds een willekeurig karakter had. *In casu* was de naam van de moeder ook dezelfde als die van de vader en had zij als gehuwde vrouw de naam van haar echtgenoot gekregen. Ook de oorspronkelijke naam van de moeder was *in casu* geen oplossing geweest omdat daaruit opnieuw de origine, die aan de basis lag van het verzoek tot naamswijziging, zou

¹⁴² Brussel (42e k.) 11 mei 2021, nr. 2020/FA/343, onuitg.

¹⁴³ Antwerpen (F1M k.) 16 november 2021, RW 2021-22, 959 noot.

¹⁴⁴ Famrb. West-Vlaanderen (afd. Brugge) 19 juni 2020, RW 2020-21, 233 noot.

¹⁴⁵ Brussel (42e k.) 9 maart 2021, nr. 2020/FA/344, onuitg.

¹⁴⁶ Gent (11e k.) 8 oktober 2020, RW 2021-22, 215 noot = *T.Not.* 2021, 264.

blijken. Voorts oordeelde het hof dat het enkel nagaat of de door verzoekster gekozen naam voldoet aan de wettelijke criteria¹⁴⁷. In dezelfde zin oordeelde het hof dat gelet op de achtergrond van verzoekster en de ernstige problemen waar zij in het verleden mee geconfronteerd werd, van haar bezwaarlijk verwacht kon worden dat zij een andere naam van Marokkaanse oorsprong die op een of andere wijze met haar familie verbonden was – waardoor de gekozen familienaam dan minder willekeurig zou zijn – zou willen dragen. Ook hier heeft iedere nieuw gekozen naam onvermijdelijk en noodgedwongen steeds een willekeurig karakter. Opnieuw ging het hof enkel na of er voldaan is aan de wettelijke criteria en met name of de gekozen naam aanleiding zou geven tot verwarring of verzoeker of derden zou kunnen schaden, wat *in casu* niet het geval was¹⁴⁸.

Het hof van beroep van Antwerpen lijkt niet overtuigd van eender welke naam die voorgesteld zou worden. Zo oordeelde het hof dat het weinig relevant is om een naam voor te stellen uit de buitenlandse regio van oorsprong van verzoekers, aangezien zij thans het centrum van hun belangen in België hebben gevestigd¹⁴⁹.

3. Procedure

38. Een ander heikel punt was de vraag of het verhaal voortaan bij eenzijdig verzoekschrift kon worden ingediend dan wel of er een tegensprekelijke procedure moest worden gevoerd waarbij de FOD Justitie werd betrokken¹⁵⁰. De rechtspraak was uiteenlopend¹⁵¹. Uiteindelijk bracht de wet van 31 juli 2020¹⁵² hierin verduidelijking en bevestigde de strekking dat het verhaal voortaan bij eenzijdig verzoekschrift kan worden ingediend (nieuw art. 370/9 §1 lid 3 Oud BW). Dit belet niet dat de Belgische Staat (FOD Justitie) na een eenzijdige verhaalprocedure bij de familierechter kan doen blijken van een belang en van de in artikel 1122 lid 1 Ger.W. bedoelde benadeling wanneer het verhaal tegen haar weigeringsbeslissing gegrond

¹⁴⁷ Brussel (42e k.) 9 maart 2021, nr. 2020/FA/344, onuitg.

¹⁴⁸ Brussel (42e k.) 11 mei 2021, nr. 2020/FA/343, onuitg.

¹⁴⁹ Antwerpen (FIM k.) 11 januari 2022, *NJW* 2023, 136 noot R. VASSEUR.

¹⁵⁰ Zie hierover S. EGGERMONT, “Zin en onzin van de parlementaire voorbereiding”, *T.Fam.* 2019, (226) 227 nr. 3 (voorzitter van het eenzijdig verzoekschrift) versus P. SENAËVE, “De rechtspleging inzake weigering voornaamsverandering en weigering naamsverandering”, in P. Senaëve (ed.), *Handboek Familieprocesrecht* (Mechelen: Kluwer 2020), 1151-1154 nrs. 1981-1986 (voorzitter van het verzoekschrift op tegenspraak).

¹⁵¹ In de zin van een procedure op tegenspraak: Brussel (42e k.) 9 maart 2021, nr. 2020/FA/344, onuitg.; Brussel (42e k.) 16 maart 2021, nr. 2020/FA/510, onuitg. Zie voor een voorbeeld waar een eenzijdig verzoek werd ingewilligd: Famrb. Limburg (afd. Hasselt) 4 juli 2019, nr. 19/266/B, onuitg.

¹⁵² Art. 22 wet 31 juli 2020 houdende diverse dringende bepalingen inzake justitie, *BS* 7 augustus 2020.

wordt verklaard en aldus derdenverzet kan aantekenen¹⁵³. Dit belet evenmin dat de Belgische Staat (FOD Justitie) vrijwillig kan tussenkomen hoewel de zaak werd ingeleid bij eenzijdig verzoekschrift¹⁵⁴.

Voornoemde wet verduidelijkte tegelijk dat de vorderingen ingesteld tegen de weigering de naams- of voornaamswijziging toe te staan bedoeld in artikel 370/9 Oud BW voor de familierechtbank van de woonplaats of, bij ontstentenis daarvan, van de gewone verblijfplaats van de verzoeker moeten worden gebracht. Indien de verzoeker geen woonplaats of gewone verblijfplaats heeft, is de familierechtbank van Brussel bevoegd om kennis te nemen van de vordering (nieuw art. 629bis §2/3 Ger.W.).

HOOFDSTUK II. GESLACHT

door Tim WUYTS

39. De wetgeving inzake de transgenders werd bij de wet van 25 juni 2017¹⁵⁵ grondig hervormd om deze in overeenstemming te brengen met mensenrechten. Tegelijk werd gewezen op de ontwikkelingen in andere landen¹⁵⁶. De nieuwe wetgeving trad in werking op 1 januari 2018 (art. 15)¹⁵⁷. De bepalingen werden later overgenomen in de nieuwe structuur van Boek 1 (zie art. 135/1 en 135/2 Oud BW).

Alle medische vereisten voor de wijziging van de registratie van het geslacht en de voornaam werden geschrapt. Zo vereiste oud artikel 62bis §2, 2° en 3° Oud BW dat de betrokkene een geslachtsaanpassing had ondergaan die hem zodanig in overeenstemming heeft gebracht met het andere geslacht, waartoe betrokkene overtuigd is te behoren, als dit uit medisch oogpunt mogelijk en verantwoord is en mocht betrokkene niet meer in staat zijn om overeenkomstig het vroegere geslacht kinderen te verwekken. De innerlijk beleefde genderidentiteit is voortaan de enige grondslag voor een wijziging van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte (zie thans art. 135/1 §1 lid 1 Oud BW).

¹⁵³ Gent 20 mei 2021, *T.Not.* 2022, 300: *in casu* kwam ook het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen vrijwillig tussen met een louter bewarende tussenkomst die uiteindelijk zonder voorwerp en in die zin ongegrond werd verklaard.

¹⁵⁴ Famrb. Antwerpen (afd. Turnhout) (TF2 k.) 4 juni 2020, nr. 19/256/B, onuitg.

¹⁵⁵ Wet 25 juni 2017 tot hervorming van regelingen inzake transgenders wat de vermelding van een aanpassing van de registratie van het geslacht in de akten van de burgerlijke stand en de gevolgen hiervan betreft, *BS* 10 juli 2017. Zie ook Omz. over de wet van 25 juni 2017 tot hervorming van regelingen inzake transgenders wat de vermelding van een aanpassing van de registratie van het geslacht in de akten van de burgerlijke stand en de gevolgen hiervan betreft, *BS* 29 december 2017.

¹⁵⁶ MvT, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2403/1, 4-9.

¹⁵⁷ Zie hierover uitgebreid G. VERSCHULDEN en J. MOTMANS (eds.), *De rechtspositie van de transgender in België* (Antwerpen: Intersentia 2020), 225 p.

Om lichtzinnige wijzigingen van de registratie van het geslacht te voorkomen evenals identiteitsfraude, gebeurt de aangifte in twee stappen (thans art. 135/1 §3 Oud BW). Eerst moet de betrokkene aangifte doen van zijn overtuiging. De ambtenaar van de burgerlijke stand licht de betrokkene dan in over het verdere verloop van de procedure en de administratieve en juridische gevolgen ervan en stelt een informatiebrochure¹⁵⁸ evenals de contactgegevens van transgenderorganisaties ter beschikking. De procureur des Konings die op de hoogte wordt gebracht van de aangifte kan dan een negatief advies uitbrengen als de voorgenomen wijziging van de registratie van het geslacht strijdig zou zijn met de openbare orde. Dit moet eng wordt geïnterpreteerd, namelijk als identiteitsfraude¹⁵⁹. Vervolgens moet de betrokkene deze aangifte ten vroegste drie maanden en ten laatste zes maanden nadien bevestigen (thans art. 135/1 §5 Oud BW). Ook voor de voornaamswijziging volstaat sinds de nieuwe wet een eenvoudige verklaring op eer daarover (thans art. 370/3 §4 Oud BW). Een verlaagd tarief voor de eventuele retributie die hiervoor wordt gevraagd, is van toepassing (thans art. 370/4 §2 lid 4 BW).

De wijziging van de registratie van het geslacht had in beginsel een onherroepelijk karakter. Een nieuwe aanpassing kon slechts in bijzondere omstandigheden¹⁶⁰ en moest gevraagd worden aan de familierechtbank (thans art. 135/1 §9 Oud BW). Ook om de wijziging van de voornaam ingegeven door dit motief kon slechts eenmaal worden verzocht (thans art. 370/3 §4 lid 1 Oud BW). Het Grondwettelijk Hof vernietigde echter beide bepalingen (zie *infra* **nr. 40**).

Tegen de weigering tot aanpassing van de registratie van het geslacht kan verhaal worden aangetekend bij de familierechtbank (thans art. 135/1 §7 lid 1 Oud BW; art. 1385*duodecies* §1 Ger.W.). De procureur des Konings kan de nietigheid van de aanpassing vorderen als die strijdig zou zijn met de openbare orde (thans art. 135/1 §8 Oud BW).

Voor niet-ontvoogde minderjarigen werd er een afzonderlijke regeling ingeschreven (zie thans art. 135/1 §10 en art. 370/3 §4 lid 2 e.v. Oud BW).

40. Tegen deze wet werd een beroep tot nietigverklaring ingesteld door heel wat transgenderverenigingen omdat non-binaire personen en

¹⁵⁸

Zie

uitgebreid:

https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/personen_en_gezinnen/transgenders (laatst geconsulteerd op 4 oktober 2020).

¹⁵⁹ Verslag Kamer I, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2403/4, 17.

¹⁶⁰ Zoals transfobie, met name niet overweg kunnen met de maatschappelijke reactie na de aanpassing of dwaling, zie MvT, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2403/1, 22-23.

transfluïde personen geen gebruik konden maken van de nieuwe wet om de registratie van het geslacht in overeenstemming te brengen met hun innerlijk beleefde genderidentiteit. Wat de non-binaire personen betreft, vertrok de wet immers nog steeds van een binaire opdeling en kon er enkel worden geopteerd voor man of vrouw. Wat de genderfluïde personen betreft, stelde men vast dat het in beginsel onherroepelijke karakter van de wijziging van de registratie van het geslacht verhinderde dat er een nieuwe wijziging zou plaatsvinden die de registratie in overeenstemming zou brengen met de gewijzigde innerlijke overtuiging te behoren tot het ene of andere geslacht.

Het Grondwettelijk Hof oordeelde¹⁶¹ met betrekking tot non-binaire personen dat het onderscheid in behandeling weliswaar op een objectief criterium berustte (zie overw. B.6.4), namelijk het al dan niet binaire karakter van de genderidentiteit van de betrokkene. Het onderscheid in behandeling berustte echter niet op een pertinent criterium. De wetgever beoogde immers uit te gaan van de zelfbeschikking om een individu toe te laten een aanpassing te verkrijgen van de registratie van het geslacht in de akte van geboorte op basis van de overtuiging dat die registratie niet overeenstemt met de innerlijk beleefde genderidentiteit van de betrokkene. Dit moet volgens het Hof ook gelden voor niet-binaire personen. Bij de registratie van de wijziging van het geslacht moet aldus rekening gehouden kunnen worden met de innerlijk beleefde genderidentiteit ongeacht of die binair dan wel niet-binair is (overw. B.6.5). Het feit dat bijkomende noodzakelijke aanpassingen vereist zouden zijn aan het rechtssysteem om rekening te houden met de noden van personen met een niet-binaire genderidentiteit, verantwoordt niet dat die personen verplicht worden een registratie in de akte van geboorte te aanvaarden die niet overeenstemt met hun genderidentiteit (overw. B.6.6). Ook de omstandigheid dat door middel van de artikelen 10 lid 3 en 11bis van de Grondwet een bijzonder belang wordt toegekend aan de gelijkheid tussen vrouwen en mannen, brengt volgens het Hof niet met zich mee dat de categorieën van man en vrouw als een uitgangspunt van de Belgische grondwettelijke orde kunnen worden gezien en verhindert evenmin dat maatregelen worden genomen die tot doel hebben verschillen in behandeling op basis van een niet-binaire genderidentiteit te bestrijden (overw. B.6.6). Het Hof komt dan ook tot het besluit dat er een ongrondwettige lacune bestaat omdat de wet er niet in voorziet dat personen met een niet-binaire genderidentiteit de registratie van het geslacht in de akte van geboorte kunnen aanpassen aan hun genderidentiteit, terwijl dit wel kan voor personen met een binaire genderidentiteit. Het komt aan de wetgever toe deze ongrondwettigheid te verhelpen vermits er verschillende mogelijkheden bestaan. Het Hof wijst op de creatie van een of meerdere bijkomende categorieën die zowel bij de

¹⁶¹ GwH 19 juni 2019, nr. 99/2019, RW 2019-20, 1016 noot F. FONTEYN.

geboorte als achteraf toelaten om voor alle personen rekening te houden met het geslacht en de genderidentiteit. Een andere optie is volgens het Hof het geslacht of de genderidentiteit als element van de burgerlijke staat van een persoon te schrappen¹⁶².

Wat betreft personen met een transfluïde genderidentiteit kwam het Hof tot hetzelfde besluit. Het in beginsel onherroepelijke karakter van de wijziging van de registratie van het geslacht verhindert dat ook zij kunnen genieten van een recht op zelfbeschikking door het geregistreerde geslacht in overeenstemming te brengen met hun innerlijk beleefde genderidentiteit. Het beginsel is niet redelijk verantwoord in het licht van de doelstelling om fraude te vermijden (overw. B.8.4). Het is evenmin in redelijke verhouding tot de doelstelling om eventuele lichtzinnige aanpassingen te ontraden (overw. B.8.5). De wetgever heeft zelf de onbeschikbaarheid met betrekking tot de staat van de persoon gemilderd ten opzichte van personen met een niet-fluïde binaire genderidentiteit (overw. B.8.6) en de uitzonderlijke procedure voor de familierechtbank compenseert deze gebreken niet. Deze procedure is aanzienlijk complexer, uitzonderlijk en laat enkel de terugkeer naar het oude geslacht toe (overw. B.8.7). Het Hof vernietigde dan ook het in beginsel onherroepelijke karakter (thans art. 135/1 §9 Oud BW). In dezelfde lijn vernietigde het Hof ook het eenmalige karakter van de voornaamswijziging (thans art. 370/3 §4 lid 1 Oud BW).

De wet waartegen beroep werd aangetekend werd inmiddels vervangen door de wet van 18 juni 2018, die de burgerlijke stand moderniseerde (*supra* nr. 4). Dezelfde vaststellingen gelden uiteraard ook voor de nieuwe bepalingen die louter de oude bepalingen uit de wet van 2017 overnamen. Op het tijdstip van redactie van dit rechtspraakoverzicht kondigde de minister van Justitie aan de wetgeving inzake de genderregistratie in overeenstemming te zullen brengen met de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof¹⁶³.

41. Het gevolg van dit arrest is dat elke persoon die meer dan één keer van geslacht wenst te veranderen, dat moet kunnen doen voor de ambtenaar van de burgerlijke stand zonder dat het beginsel van de onherroepelijkheid van de reeds tussengekomen geslachtsverandering wordt tegengeworpen en zonder een beroep te hoeven doen op een gerechtelijke procedure voor de familierechtbank die het bewijs inhoudt van uitzonderlijke

¹⁶² Zie uitvoerig P. CANNOOT, *The right to personal autonomy regarding sex (characteristics), gender (identity and/or expression) and sexual orientation: towards an inclusive legal system*, doctoraal proefschrift UGent, Faculteit Recht en Criminologie, onuitg., 2019, 588 p.

¹⁶³ Beleidsnota Justitie en Noordzee 29 oktober 2021, *Parl.St.* Kamer 2021-22, nr. 55-2294/16, 16-17; zie ook BELGA, “Vermelding van geslacht op identiteitskaart gaat binnenkort verdwijnen”, *Vrtwns* 30 november 2021.

omstandigheden. Die persoon moet ook telkens van voornaam kunnen veranderen. In die optiek oordeelde de familierechtbank van Namen dat er aan het Grondwettelijk Hof geen nieuwe prejudiciële vraag gesteld hoeft te worden, maar integendeel alle modaliteiten die worden bepaald in artikel 135/1 §9 Oud BW *motu proprio* geweerd moeten worden, rekening houdende, enerzijds met het arrest van het Grondwettelijk Hof van 19 juni 2019, dat § 10 van artikel 62bis Oud BW heeft vernietigd en, anderzijds, met de inhoudelijke identiteit tussen deze bepaling en artikel 135/1 §9 Oud BW, dat momenteel van kracht is¹⁶⁴. De ambtenaar moet volgens de familierechtbank worden uitgenodigd om akte te nemen van het nieuwe verzoek tot geslachtsverandering alsof het een eerste verzoek betreft en om akte te nemen van het verzoek tot verandering van voornaam of voornamen.

HOOFDSTUK III. WOONPLAATS

door Tim WUYTS

42. Luidens artikel 102 Oud BW is de woonplaats van iedere Belg, wat betreft de uitoefening van zijn burgerlijke rechten, daar waar hij zijn hoofdverblijf heeft. Een verandering van woonplaats wordt teweeggebracht doordat men werkelijk gaat wonen in een andere plaats, met het voornemen om daar zijn hoofdverblijf te vestigen (art. 103 Oud BW). Het voornemen wordt bewezen door een uitdrukkelijke verklaring, gedaan zowel bij het gemeentebestuur van de plaats die men verlaat als bij dat van de plaats waarnaar men zijn woonplaats heeft overgebracht (art. 104 Oud BW). Bij gebrek aan een uitdrukkelijke verklaring wordt het bewijs van het voornemen afgeleid uit de omstandigheden (art. 105 Oud BW).

In het kader van een geschil over de toepassing van artikel 2, 4 MB 9 januari 2007¹⁶⁵, dat bepaalt dat een bewonerskaart enkel kan worden uitgereikt aan personen die hun hoofdverblijfplaats of domicilie hebben in de gemeente, zone of straat vermeld op de bewonerskaart, oordeelde het Hof van Cassatie op basis van artikel 102 Oud BW, artikel 3 lid 1 van de wet van 19 juli 1991¹⁶⁶ en artikel 1 lid 1 KB 16 juli 1992¹⁶⁷ dat bewoners die hun hoofdverblijfplaats hebben in een bepaalde gemeente en bewoners die daar hun hoofdverblijfplaats niet hebben, behoren tot objectief

¹⁶⁴ Famrb. Namen (afd. Namen) (2e k.) 21 december 2022, *JT* 2023, 141 noot Y. LELEU.

¹⁶⁵ MB 9 januari 2007 betreffende de gemeentelijke parkeerkaart, *BS* 24 januari 2007.

¹⁶⁶ Wet 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters, de identiteitskaarten, de vreemdelingenkaarten en de verblijfsdocumenten, *BS* 3 september 1991.

¹⁶⁷ KB 16 juli 1992 betreffende de bevolkingsregisters en het vreemdelingenregister, *BS* 15 augustus 1992.

onderscheiden categorieën¹⁶⁸. De rechter die oordeelt dat bewoners die hun hoofdverblijfplaats in de betrokken parkeerzone hebben en bewoners die daar hun hoofdverblijfplaats niet hebben, niet behoren tot objectief onderscheiden categorieën, verantwoordt zijn beslissing niet naar recht.

Uit artikel 102 Oud BW volgt tevens dat particulieren niet zelf kunnen beslissen of ze al dan niet ergens een domicilie nemen. Luidens artikel 16 §1 KB 16 juli 1992 betreffende de bevolkingsregisters en het vreemdelingenregister¹⁶⁹ is de hoofdverblijfplaats gebaseerd op een feitelijke situatie, dat wil zeggen de vaststelling van een effectief verblijf in een gemeente gedurende het grootste deel van het jaar. Deze vaststelling gebeurt op basis van verschillende elementen, aldus het arbeidshof van Brussel, met name de plaats waarheen de betrokkene gaat na zijn beroepsbezigheden, de plaats waar de kinderen naar school gaan, de arbeidsplaats, de plaats van het energieverbruik en de telefoonkosten, het gewone verblijf van de echtgenoot of van andere leden van het huishouden. Overeenkomstig artikel 9 van voornoemd KB worden de personen die nalaten zich in te schrijven in het bevolkingsregister, na een ingebrekestelling ambtshalve ingeschreven in het bevolkingsregister op de plaats waar zij hun werkelijk verblijf hebben¹⁷⁰.

Soms leiden de verwijzingsregels van het IPR tot de toepassing van het Belgische recht, bijvoorbeeld in het kader van een erfrechtelijk geschil. Zo bepaalt artikel 7 van het Belgisch-Franse Verdrag van 8 juli 1899 dat de rechter van de plaats waar de nalatenschap is opge gevallen exclusief bevoegd is voor alle erfrechtelijke geschillen, van vereffening tot verdeling. Luidens artikel 110 Oud BW is dit de laatste woonplaats van de overledene, die wordt bepaald door de *lex fori*. *In casu* moet dit worden bepaald volgens artikel 102 Oud BW, dat verwijst naar het hoofdverblijf. Het hoofdverblijf hangt af van feitelijke elementen, die worden overgelaten aan de soevereine beoordeling van de feitenrechter. *In casu* oordeelde het hof van beroep van Bergen dat deze feitelijke, maar ook gewilde woonplaats wel degelijk gelegen was in België, waar de overledene met name sociale zekerheid genoot en medisch opgevolgd werd, zijn beroepsloopbaan had doorlopen, werd geacht zijn fiscale woonplaats te hebben en verbleef met zijn echtgenote¹⁷¹.

43. Het civielrechtelijke woonplaatsbegrip moet goed onderscheiden worden van het woonplaatsbegrip gehanteerd in andere materies zoals het procesrecht, het fiscaal recht en in zaken van internationaal privaatrecht.

¹⁶⁸ Cass. 9 maart 2020, C.19.0077.N, *LRB* 2020 (samenv.), 59.

¹⁶⁹ KB 16 juli 1992 betreffende de bevolkingsregisters en het vreemdelingenregister, *BS* 15 augustus 1992.

¹⁷⁰ Arbeidshof Brussel 12 mei 2016, nr. 2015/AB/921, gepubliceerd op Juportal.

¹⁷¹ Bergen (35e k.) 29 december 2020, *RTDF* 2021, 584.